

1-8030
44
Народна и универзитетска
библиотека — Скопје

R II 204

АКТА

СОБОРА НАРОДА СРБСКОГЪ

У ТЕМИШВАРУ

године 1790-те држаногъ

и

ЦАРСКА РЪШЕНИИ.

У ЗЕМЉИ.

Печатао и издао И. К. Сопронгъ.

1861.

**КЊИЖНИЦА
Философског Факултета
у Скопљу**

Т 803.
Р II 204
Учв. № 590/49
стр. 55

УВОДНЕ ТОЧКЕ,

ков е Илирски (србски) Народъ на Народномъ Кон-
гресу у Темишвару 1790. г. држаномъ Нѣговомъ Ве-
личеству Краљу, средствомъ шого ради свевысочайше
наименоване Дворске Комисіе поднести дао.

Известіе дворскей комисіи.

Высокородни Бароне, Высокопочитаеми Господинъ Фелд-
маршалъ-лейтнантъ и кралѣвски Комесарь!

У додатку наише Ваше Высокородіе желѣ целога Народа
уобште изречене, по коима, ако буду милостиво изршене, овай
народъ намѣрава, будућу свою организацию постоянно да подигне.

Почемъ Ваше Высокородіе срећу има, свевысочайше пове-
рѣвъ Монарха уживати, то Вамъ препоручуе вѣрно послушавъ
Народъ Илирски, да дѣло ово, на комъ обште очекивавъ почива,
благовольно на Нѣгово Величество краля оправите, умолява-
юћи Васъ уедно, да бы Светлѣйшемъ Владоцу, кои му е толико
путій докаже очинскогъ свогъ благоволеня извѣію, станѣ народа
съ ове точке предложити и осветлити изволеми, одъ кое бы се
произвести могло, да му за свагда петиншто благостанѣ осигура-
но буде.

Имаюћи честь уверити Васъ, да ће Народни Конгресъ
брижљиво настоявати, да поверене му послове што пре
сврши, и основъ за све поособне предмете скоро да заклучи
и Вашемъ Высокородию као свршенъ посао да поднесе.

Найпонизніе предложенъ

вѣрно покорногъ Илирскогъ (Србскогъ) Народа у смотрењу будућегъ свогъ опредѣлена.

Единогласна и непремена желя целогъ вѣрно послушногъ Народа Илирскогъ (србскогъ) есть та, да се подвергне старанью иѣговаго Краля, неограничаваюћи се само на оне користи, коє бы за иѣга изъ предохраненя стары повеля провинци могле; ерѣ немогућио е, да стари документи онаково задоводиваюће предвиженъ задржаваю, каково Земальски Отаць у свакомъ смотрењу давати може и непрестано се труди.

Узъ достаточну постоєћу явну и приватву сигурность желанъ е Оиъ, да сви иѣгови поданици явна благодѣянія праведно и еднако уживаю, и да нема други разлика измеђъ ни, осимъ оны, коє измеђъ добродѣтели и порока постою.

Но будући да в Народъ Илирски (србски) тако тесно словенъ са уставомъ Кралѣвине Унгарске, да нѣ могуће покрай најстрожіегъ испитиваня себе само на нѣову обшту правичность ослопити, слѣдовательно, ако овай Народъ хоће свое быће обезбѣдити, преко му е нужно, да са законитимъ повелима на среду ступи.

Излишно бы было, да се на она права позывамо, коя е овай Народъ у Кралѣвини Унгарској за себе у најстаріе време неѣусобномъ обраномъ за сигурность истѣ задобно, ербо су ове повелѣ годане 1690. и 1691. одъ краля Леополда I. и тако поновлѣне и затимъ одъ свою иѣгову наследника потврѣене быле.

Кадъ се дакле све поедине части овы поновлѣныя права ясно у расуѣненъ узму, то се свойство нѣово у две поглавите точке усредоточаваю, и то:

П р в о : У обезбѣженю цркве свое;

Д р у г о : У обдржаваню моралногъ тѣла, коє овай Народъ укупно сачинява.

Што се Цркве тиче, то е Народъ овай, после толки претрилѣныя многостручнымъ непогода вѣрозаконе интолеранціе, подъ незаборавлѣномъ заштитомъ пресветлѣйшегъ дома аустрійскогъ престаниште безбѣдности у слѣдству вѣрозаконе миролюбивости нашао.

Али околности преѣшаньи времена есу проузроковале, да овай Народъ као народно тѣло више на развалине него на компактну масу наци. Ово е морало необходимо

слідovati, почемъ у самой природи стварій лежи, да е за народну конзистенцију потребно, своју посебну област имати и за правленіе ове собствена надлежательства установити, што е, истина, у привилегіама обећано, али никада извршено было нив. Ширски (сербски) Народъ быо е увекъ у Угарској као иностранъ сматраъ и нив имао при законодавству никаквога гласа, — збогъ чега су често и закони ове државе оштећавајућа дѣйства за нѣга имали, макаръ да е по самоме основномъ закону угарскомъ, Народъ овай све то на најправеднии начинъ захтевати могао. Еръ при обрани и увеличаню Угарске нив Ширски Народъ никадъ изключаванъ, него шта више у свакој прилици за то употребљаванъ быо. Овай шкодљиви упливъ быо е за народъ и нѣгово тѣло тимъ дѣлательни, будући овай нив нѣ кодъ самога владоца цѣлсходногъ заступничества имао.

Међутимъ нив могућно, праведно саразмеръ између учинѣнимъ заслугама и задобивенимъ несумнителнимъ правама по садашњимъ околностима на други начинъ произвести, ако се нѣму неопредѣли територіумъ, кои му е и у нѣговимъ привилегіама обећанъ. Народъ мысли, да то тимъ више потражити може, што му е собственъ територіумъ нужданъ, и што му е исти зато и обећанъ. А ово захтеванъ Народа по свему е могућно да се произведе, еръ нив съ ничіомъ штетомъ скончано, и што Краль Угарске право има, приватнимъ людинама, а у толико више едномъ заслуженомъ народу територіе у онимъ предѣлима поделити, ков су заеднички съ оружіемъ Аустріе освоили, и на ков по себи стара захтеваня нису уместна. У осталомъ пакъ неможе се ни у смотреню общегъ благостаня посумвати, еръ се ту жели само овакове институціе завести, ков одговараю общој цѣли грађанскогъ друштва.

Но будући се знаменита часть Ширскогъ Народа не само у онимъ предѣлима, кои подъ непосредственомъ владою Краљвине Угарске стоу, удомаћила и ради тога тамо и остати мора, него се онъ одъ части и у военимъ областима налази, и почемъ му е за тимъ стало, да како они тако и ови заедничке привилегіе уживати могу, то бы требало Нѣговомъ Величеству најпознише представити и умоити:

Прво: да се овозъ Народу уделѣне привилегіе наймилостивіе потврде, овима сходно неки територіумъ подели, и како за управляѣ са овоземальскимъ пословима, тако и ради заступаня Народа и овога заедничка права и стараня о свима, особито Цркве тичућимъ се стварима, собствено надлежательство кодъ найвишегъ двора, и друге подчинѣне потребне власти поставе; и да се, ако е потребно, народни саюзъ свештвич-

когъ, грађанскогъ и войничкогъ реда средствомъ досадашнѣгъ уобичаеногъ народногъ конгреса одржи.

Друго: да се слободно и явно богослуженіе грчко-несаєдинѣногъ вѣрозакона у свима провинціама аустрійскимъ за законито проглашує и као таково признає, и да се овога неповѣдательяма, ма они гди обитавали буду, збогъ вѣрозакона никакве препоне нечине, већъ да и они сва грађанска благодѣянія, која по разнимъ провинціама законито постоє, саразмиѣрно уживати могу, будући они такође државне терете носити мораю; даѣ, да могу такође и они по заслуги достояства, почества и друга званія добити, ако испуњаваю законито преписане земаљске формалитете.

Трѣће: да народна граничарска войска, укупно съ банатскимъ рѣтимама, остає подъ управомъ хофкригерата, и ако бы ма кадъ државни интересъ захтевао, да граничари престаю быти войници, онда да немораю прећи у просто, спајама подчинѣно селячко станѣ, већъ да имъ се подели њовимъ заслугама сходна организациа, слобода и привилегіє.

Изводъ протокола

Четврте у Темишвару 7. Септембра 1790. држане седнице.

Почемъ е овде приключени предлогъ у смотренію будуће судбине целога вѣрно послушногъ народа у присутствію Краљевскогъ Комесара целоме народномъ сабору ясно прочитагъ бы, добио е Господиѣ Краљевскій Комесаръ тиме повода, да скупштини слѣдећа питаня, предложи изискиваюћи одъ нѣ едногласно изясненѣ о томе.

Прво: Да л' се савъ славный Народъ съ прочитанимъ предлогомъ саглашава и съ њиме задоволява?

Друго: Жели ли Народъ имати собствено земаљско надлежательство, при коме бы и народни саветници присѣдавати и на даванѣ гласа право имали?

Трѣће: Захтева ли Народъ придворно надлежательство подъ именою „Придворне Илврске Канцеларіє,“ одъ кога ће у второй точки споменуто земаљско надлежательство зависити имати?

На сва та три питаня пристава е скупштина едногласно.

Но будући да у гореспоменутомъ предлогу о некомъ по-особномъ територијуму за организацију народну уопште разговоръ биаше, безъ да су опредѣлену областъ нарочно спомекули, то е Господињъ Краљвски Комесаръ најпре позорностъ Конгреса на то обратио, да се територијумъ свай опредѣли и могућно ограниченъ у признание узме.

При тожъ е Краљвскій Комесаръ ясно признао, да е Царски (србски) Народъ јошъ пре негъ што е Сремъ, Славонія и Бачка наново освоена, у овимъ земляма обитавао, и да се онъ у свима ратовима, у слѣдству когъ су ови предѣли одъ непријатели ослобођени, својски учествовао, и будући што увиђа да су ове области јошъ и сада највише одъ Цара (Срба) населѣне, то бы народъ овај највеће право имао, да исте захтева. Но почемъ е већъ решено, да те области Краљвини Унгарској припадаю, дакле бы разделенъ ови одъ исте потешко, ако не сасвимъ немогућно было; Банатъ напротивъ, у коме скоро самъ православни народъ обитава, и когъ згодно положенъ и граничанъ съ овимъ провинцијама, за кое е можно, да ће за краће или дуже време средствомъ победоносногъ оружја пресветлѣйшегъ дома аустријскогъ опетъ освоене, и съ облашћу Народу Царскомъ опредѣленомъ сѣднѣне быти; и будући што саеднѣнъ Банатъ съ Краљвиномъ Унгарскомъ јошъ уговорено и законито заключено нѣ: то се чини да е Банатъ најзгодниъ предѣлъ, когъ бы се Народу Царскомъ за територијумъ опредѣлити могао.

Краљвски Комесаръ позове дакле скупштину, да о томе зрело размисли, и да се изясни, кою областъ она за народну конзистенцију за потребу сматра и захтевати жели? И небы ли за то Банатъ најзгодниъ областъ была?

Цела скупштина пристае на то, да се Банатъ за територијумъ опредѣљуе, и изясни се, да ће свевисочайше дозволѣнъ и рѣшеніе ове најпонижниѣ молбе, кою се поднети усуђуе, съ најблагодарниимъ срцемъ пријати. Али будући да остала нека часть народа у гореспоменутимъ земляма, когъ су његовимъ садѣланѣмъ освоене и когъ су му привилегіално обѣкане, живи и безъ свое кривице у просто, спајама поднижнѣо селачко станѣ по већој части е пала, но у болѣмъ положаю да се налази захтевати право бы имала: то народна скупштина најпонижниѣ себи предохранява слободу, да ће приликомъ поособны захтевани обширниѣ предлоге у овомъ смотренію учинити, и исте свевисочайшой милости и пресуди поднети, примѣчавзюћи да ће цели Народъ свако краљвско опредѣленѣ за Народъ съ највећомъ благодарношћу признати и пријати, ако она знаменита часть народа, когъ ће подъ владомъ

Кралѣвине Унгарске остаги, да не само у привилегіалнимъ правама, него и у свима изъ земаљскогъ устава пропетичувимъ правама доволно заштићена буде, и да не мора жалостна она искуства подносити, која в у пређашња времена покрај све привилегіалне заштите сносити имао.

У Темишвару 7. Септембра 1790.

Изъ Конгреса Народа Илврскогъ:

Петаръ Петровићъ, владика темишварски. Јованъ Јовановићъ Шакабентъ владика вршачки. Јоакимъ Котуровићъ, архимандритъ шишатовачки. Мойсей Василевичъ, архимандритъ месиѣки. Лука Никшићъ, пропресвитеръ северински. Писатије Михайловићъ, протопресвитеръ вуковарски. Баронъ одъ Понизла, генералъ - мајоръ. Конте Любиградићъ, мајоръ. Лазаръ Чарновићъ де Маче. Марко отъ Сервици. Јакобъ Сечавадъ. Стефанъ отъ Монастери.

Ваше ц. в. Апостол. Величество!

Између многи и различити народа, кои су се најправеднијемъ скиптру пресветлѣишегъ дома аустријскогъ поверили, и озоме свомъ срећно захраненѣ и тежелимъ взглядъ за даљъ напредовањемъ незаборавно благодарити имаю, нагази се и овај вѣрно послушанъ Народъ Ширски. Али по садашњемъ стању вѣговомъ можемо га ми само као народъ у идеи представљати, почемъ онъ собствену своју територијалну организацију нема, и уживањемъ единогъ народногъ права, кое му е јошъ остало, и кое се у саветованю средствомъ народногъ конгреса о међусобнимъ стварма и одгудъ произходеки предлога ради свогъ устројеня састои, не е стању народно свомъ быће утврдити, као што неможе ни крв у туђемъ тѣлу да дѣйствуе. Народъ е овај увекъ съ несумњивимъ и подувнимъ правама снабђенъ быо, коя га оупномоћавая, да за народно постојанѣ необходимо нуждну територијалну институцију праведно захтевати може.

Постанку и трајаню ови институцији, кое е Ширско-србски Народъ, одъ когъ е вѣрно послушанъ Народъ овај произишао, съ унгарскомъ државомъ подражавао, быо е узрокъ страхъ одъ парашѣногъ османскогъ насиља и одгуда произтекла нужда за међусобно обдржавањемъ.

Саведишњој и међусобној сваги оба народа испало е за рукомъ, да се разрушавајућий токъ османскогъ завоеваня колико толико задржи, и многе провинције опетъ да се освое; шта више и противъ саме е вѣмачке државе Народъ нашъ помагао, кадъ е унгарски народъ съ овоме више пута усиљивао и сретно ратовао. Ове и више оваковы заслуга биле су узрокъ, што се Деспоти Расцие у Краљвини Унгарској међу прамъ државнимъ барона брояше и што су њмъ изванредна велика добра, съ извршивањемъ правы владѣтельски прерогатива уступљена была. Изъ итегъ узрока не се пропустило, да се непомогле и цркви овогъ Народа уступањемъ десетка одъ равне, као што е то самъ владајући римски клиръ у Краљвини Унгарској уживао.

Осимъ вѣродостојны исторійски књига налазе се јошъ и у самоме *Corpus Juris Hungariae* недвоумне доказе за то.

Кадъ се узме у призрење, да е свеобште и непорочно познато, како е Народъ овај непрестано унгарску државу бранио, неповредимомъ вѣрношћу заштићавая и за срећу њѣу дѣлательно принео, неможе се сватити, како му се могла приробиена права по законитомъ основу одузети? Ерь што е племе Князева Расцие изумрло, то не могао никако народъ, кои јошъ

еднако постои, свога права лишениъ быти, кое е онъ съ толикомъ кр-влю и пожртвованѣмъ найважнѣи интереса као свою собственость за-добіо, и само преко свои начальника извршивао. По самой об-штой правичности и међународномъ праву требало бы, да на-роду иѣгоно право заедно съ осталимъ наново освоенимъ зе-мляма, кое су пређе иѣму принадлежале, натрагъ припадне, ерѣ е то прави узрокъ быо, чега ради е међусобанъ поднома-гательанъ союзъ учиніо.

Али у многимъ стварима была е одправляюћа политика некадашнѣгъ унгарскогъ сабора себична и врло слаба, и пол-зуюћи се неправично разнимъ случаемъ и бунама, одгнала е она овај народъ одъ своју свои задобивены права.

Међутимъ было е овакове политике необходимо слѣдство, да су Отомани чакъ до самога срца државе победоносно на-предовати и у нѣой се сместити могли, и краљви Унгарске изъ пресветлѣйшегъ дома аустрійскогъ бринули су се отече-ски и неуморно и са своѣмъ политичномъ мудрошћу, само да про-нађу средства за спасенѣ свои земаля.

Леополдъ првиъ, блажене памети, могао е дознати, да се велика часть овога народа подъ турскимъ господарствомъ, но инакъ подъ собственимъ феудалнимъ устройѣмъ, нагази, и да бы како за државну снагу, тако и за едну и другу страну полезно было, ако се овај народъ позове. После предходеѣгъ уговара съ ондашнѣмъ Ипекскимъ Патріархомъ обећао е царь овоме народу найвећу безбѣдность цркве своѣ и собствено те-рриториално устройѣ, на іошъ и друга права и привилегіе, као што се изъ овде подъ I. *) приключеногъ извода види.

Іошъ у прво време велике, мало пре описане сеоце имао е вѣрно послушанѣ Народъ овај прилику, да заедно съ бра-ћомъ своіомъ, коя су се іошъ пре подъ высочайшомъ за-штитомъ пресветлѣйшегъ дома аустрійскогъ находила, у многимъ и важнимъ побѣдама аустрійскимъ оружіемъ до-бивенимъ, и при утищаваню опасны мађарски и ердельски буна саучаствовавши као вѣранъ показуе, и да га нашта неможе, презираюћи сва ласкателна покушевя, съ коима су га погла-вице бунтовничке писмено навести хтели, у вѣрности спрамъ законитогъ владоца поколебати. Ово свойство почитуе вѣрно поданный Народъ овај у своимъ предцима као найвећи украсъ са сломеномъ непоручимимъ, и тврдо се рѣшио, да ову вѣр-ность не само за себе неосквернѣно сачува, него и целоме потомству своѣмъ као аманетъ и вечиту дужность савршено и подпуно одржи.

*) Види : Привилегіе Народу ербскомъ подарене.

У оно време, докъ е народъ гореописане заслуге себи стекао, просіо е преко свога патријарха кодъ краја за привилегијно му обећано устроєвѣ, и добио е најмилостивіе уверєвѣ, да е Нѣгово Величество наклонѣно, да овај Народъ у савршено уживанѣ своју обећану права безъ изговора постави, само да нису еднако трајући немири могућномъ уживаню ова права на путъ стали. Онъ е дакле само до повратка мирны времена на стрелчивость съ тимъ додаткомъ упућєвѣ, да ће се потомъ све, што годъ недостав нѣговой независимости подпуно и савршено испунити. Али смрћу овога владоца успѣхъ е овы преднаведєны убеђєня о-петъ надалеко одложено.

Потврђую одъ наслѣдника највиши овы владоца и далѣ овоме Народу дарованє дипломе, да е онъ и у послѣдовавшимъ ратнимъ догађанна свою дужность савршено испунио, и ништа нїе пренебрегао, да е неповређєно ове привилегіє и слободє уживати са неумрломъ славомъ заслужио.

Али већъ се быо народъ у положєню налазио, да осети, какву е владајућа ерархія и светска аристокрація себи цѣль ради нѣга предузєла: она да му разори цркву, она да утамаи народно име, и вѣрно послушанѣ Народъ овај имао е доста путій узрока, да свєс, съ непоколебимимъ уверєвѣмъ на подпуно силу и важность исты, одъ краја Леополда I. цолучєне привилегіє почитув. Нѣму е било позвано, да су му привилегіє у користь общєтега благостаня издате, и да су имъ слѣдства подпуно овой нѣли одговарала, да е дакле цєла држава, а особито Кралѣвина Унгарска зацєло дужна, да дѣланю свога законитогъ владоца и управо свога избавитєля — коме по себи право принадлежи, да ратовє обявлює и миръ за-ключава, као што и различитє међународнє уговорє на користь свєи зєхаля извршити може — принадлежећи просторъ остави. Народъ се дакле поуздао сасвимъ на височайше подпомоганѣ самы кралѣва, безъ да тражи за нѣгове привилегіє пристушно санзволєвѣ унгарскогъ сабора, одкуда е и изговоръ и сметнєя произишла, да е вредность овы привилегія у сумню доведена и тимє е путъ препречєнъ, да Народъ свою собствену територіялну институнцию добити нїє могао, а безъ ове морала се и сва остала, на ню односећа се привилегијална права необходимо по себи разпасти.

Ерархія нїє пропустила, окончавајући разорєнїє, іонѣ и съ овимъ подпомоги, да еданѣ народъ кон правой цркви не-принадлежи, нїє достоянѣ у простору апостолическє државє грађанска благодѣаня (права) уживати.

Заедничка ерархиично-аристократична партија, која е нај-
 већи училиш на законодавство и на правленіе државно имала,
 и која е, распространявајући своју личну власт, увекъ на то скло-
 нѣна была, да съ ревностнимъ одушевленѣмъ се потруди, све
 више и више людій подврѣи подъ своју власт, нити е у вољи,
 нити пакъ у способности оскудѣвала и оклевала, земањскимъ
 законима и явнимъ уредбама унгарскимъ за нашъ Народъ и њѣ-
 гову цркву убитачни правциъ да даде, и съ тимъ успѣхъ
 најправеднии и истинити очински намѣра височайшегъ влада-
 оца или ослабити или ии у оваковомъ виду на Народъ издати,
 како немогу одъ постоянногъ дѣйства быти.

Она е и различате тайне планоуе и системе извешля-
 ваза, кое су на то ишле, да овај Народъ и њѣгову цркву угѣ-
 тава, и стваръ е већъ до тога доведена была, да е могло
 као обично средство за препоруку и напредоваѣ служити, ако
 бы кои овакавъ проектъ подвѣти хтео. Но будући да нису могли
 ништа навести, што бы противъ ове непоколебиме вѣрности и
 грађанске добродѣтели овога народа быти могло, то су непредви-
 ђене узроке изъ даљне будућности навести тражили, да своју
 систему подпомогну. — Они рекоше, да мораю овај народъ
 угѣтавати и ни подъ коиъ начиномъ допустити, да се осали,
 ерѣ е онъ већъ по себи многобројавъ, у сусѣдству са турскимъ
 земляма и тамо налазеѣмъ се народнимъ и вѣрозаконимъ срод-
 ницима, може дакле съ времетоу опаснимъ постати, ако да-
 номъ приликомъ съ Русіоу се сасдини. Али хотимъце су об-
 шту признату истинитостъ у призреѣне узети заборавили, да
 добро уређено общество, приврженостъ и вѣрностъ свои гра-
 ђана само праведнимъ поступанѣмъ и изъ овогъ произходеѣмъ
 благодарѣніемъ къ себи привезати и утврдити треба.

Стара исторія исто тако као и садашњи светски догађаи
 доволно доказую, да су државе, кое се изъ едногъ и истогъ наро-
 да и вѣрозаконна састое, али одъ различити у њима владајући гра-
 ђански интереса, крваве борбе една противъ друге водиле.

Несретнимъ сметкама споменуты партија може се управо и
 приписати, што е Войвода овога народа, Графъ Бран-
 ковиѣ на вечитый затворъ у Егру одведенъ, — гди е до конца
 свога живота пробавити морао и безъ да е најпре предъ судъ
 ставлѣнъ быо, и светъ за њѣгову кривицу икада што дознати
 могао. Па макаръ да е Народу овомъ у издатимъ му привиле-
 гияма обеѣано, да ће се достојанство Войводе одржати, и кри-
 вицомъ едногъ лица уништити се ние могло, то е ово достојани-
 ство зато ипакъ съ Графомъ Бранковиѣмъ сасвимъ преста-
 морало. Непосредствене последице оваковы сметака биле су те,
 што се высочайши дворъ дао навести да дозволи, да се На-

родъ овай може слободно у Русю изселити, и што нису га одкловенѣмъ те҃гоба, на кое бы се Народъ потужити-могао, задовољити покушали. Истина, увидиле се одма за тимъ шкодливѣ послѣднице оваковога поступка и покушало се съ тако-званимъ емигрантскимъ патентомъ и претвномъ съ найстро-жинимъ каштигама оное на пугъ стати, што е прѣ по закону до-зволѣно было. Но веѣ се бы тежки губитакъ како за држа-жаву тако и за народъ догодіо.

По найвећој части ове е партае дѣло было, што е овомъ Народу пугъ къ вышой изображености бмо препреченъ, и што е овай само у толико изобразити се могао, у колико му е то за обични граѣански животъ нужно было. Зато нѣе ни Народъ нашъ никада у станю бмо, да у области, гди онъ живи, явна званія одъ свои сьнова заузета види, веѣ се морао такови, као и други законити користи на свагда одреѣи.

Првобитно и по самоме основномѣ закону државногъ іошъ и сада найвише важеѣе средство да се може получити племиѣство и съ овимъ скончана преимѣства у краѣвнини Унгарской естъ то, да се кои одивкуе у военој служби, и по закону есу сами племеѣи обвезани да отечество бране. Но кадъ Народъ овай у време преѣшавца, често появлюѣи се турски ратова никадъ пропустіо нѣе, да са своимъ своимъ снагомъ несаучастуе у борби съ Турцима, то нѣе никадъ племиѣство свой гласъ противъ тога подигло и нѣе никадъ свою протестацию изавило, што е на-родъ нашъ оне все дужности, ков само нѣму припадаю, чи-нцо, макаръ да е то по закону изключително право племиѣства.

Съ каквимъ правомъ могло бы се дакле оправдати, да се овомъ Народу у Унгарской собствени свой териториумъ недаде, но напротивъ укушно га на качество скитаюѣегъ се народа осудити, и по већој части разделивши га, судбини покретногъ иманя при-ватнимъ людма предати. При овой прилица вѣрно послушанъ Народъ съ вечитимъ страхопочитанцемъ припознати мора, да су га высочайши владоци свагда очински и са своимъ своимъ снагомъ одъ оваковога уобичаеногъ угѣѣтаваня избавити поку-шавали.

Височайшой дѣлательности пресветли владоца има се само благодарати, да су неке части овога народа, особито нѣговъ влѣръ, одъ многи гоневя спашенъ бмо, и да е никакъ разне користи уживати могао. У благотворной овой намѣри, да се овако-ве користи за народъ и нѣгову цркву умложе, али притомъ и сходна средства по станю и истиннымъ потребама нѣговимъ пронаѣу и испитаю, есу высочайши владоци више путіи народну скупштину допустити благоизволеди. Но успѣхъ одъ овнѣхъ нѣе могао никада очинской намѣри владоца поглавити

изъ тогъ узрока подпуно да одговара, што су ради тога по-слати заступници найвишегъ кралѣвскогъ надлежателства обично одъ врло шкодливъ за народъ предразсудака заражени были, и што тегобе Народа до височайшегъ престола у њиновомъ правомъ виду продрети насу могле, а Народъ напротивъ искреногъ заступничества кодъ краля имао ине, коѣ бы праведно явити могло, како ствари стое. Оваково заступничество оскудѣвало е Народу и вѣговомъ клиру и у безбройныхъ другимъ случаевима.

Са оваковимъ часъ ячимъ часъ слабимъ препонама имао е Народъ до времена цара Юсифа II. непрестано да се бори.

Овай неумрлыи владоць, кои е найзгодниѣ време и прилику имао, да себи сва потребна начела владаня присвои, и иста изванреднимъ собственимъ искусствомъ обогати, као што е самъ велику вредность овнехъ живо осетио, а у исто време умео обштемъ благу шкодливѣ странпутице и сплетке у самомъ њиновомъ скривалишту да одкрие, ступно е на владу съ најтврѣиомъ волеомъ, да све поданике свои држава на највишій могућни степенъ блаженства доведе, ревнсно жельнѣ, да плодове свое тежиѣ самъ јошъ доживи. Онъ е и имао невероятну одважность, да двоглавному хидру у живаць дирне, и тиме е ланаць разкинуть быо, кои е току истиниты и обште праведны грађански одношеня сметао, и цела е монархия свима поданицима безъ разлике народности и вѣрозаконя подпуно обштемъ отечеству уступљива была. Подъ вѣговомъ владомъ почео е веѣхъ вѣрно послушати Народъ овай та благотворства у пуной мѣри да осети, кадъ се изненада свима на знааѣ дѣвало, да нужда захтева, да се у Кралѣвини Унгарской и овой принадлежећинъ земляна, старо устроение, како е предъ владомъ овога монарха постојало, опетъ и сасвимъ наново уведе. Узастопце овоме гласу слѣдовала е и вѣсть о догодившой се смрти височайшегъ владоца. У забуни збогъ тога и у страу о неизвестной будућности, боѣни се да небы опетъ у преѣшнихъ теснаць натрагъ говѣни и стиснуть быо, появио се Народу съ неизреченомъ утѣхомъ у височайшой особи Вашегъ Величества владоць, кои му у помоћ доѣ, кои све поданике свои земаля еднако очискомъ срдцу прийма, и кои ће у самой клици нашавше државне околности до онаковы начела владаня довести, коя ће целомъ свету на дивни угледъ быти, уверавајући га, да ће нападан, одъ кои се штетны протресе бояти имало, за веѣхъ утемеленѣ обштега благостаня служити. И овоме вѣрно послушаномъ Народу Ваше е Величество благоизводело чрезъ височайше допущеный и сада држећий конгрессъ прилику дати, да свое желѣ и захтеваня најпокорниѣ поднети може.

Покрай овакове височайше благонаклоности и блага на-
мѣре, кое в Ваше Величество вѣрно послушномъ Народу овомъ
нарочно изъвити благоизводело, и кое онъ као найвећу драго-
цѣнность са страхопочитаниемъ цени и вечно одржати жели,
спаса му ипакъ у дужность, да сынновномъ искреношћу свое ста-
нѣ одкрие, одъ иѣжногъ, свакой праведной жельи свои пода-
ника наклонѣногъ срца височайшегъ земаьскогъ отца свако
могућно, одъ околности дозволено блаженство найпонижне и
съ уверењемъ очекиваюћи.

Тога ради смо све, што вѣрно послушанъ Народъ и иѣ-
говъ клиръ постићи, и преко чега онъ височайше потврѣнъ
получити жели, у овоме дѣлу у три разреда сложили.

Први разредъ задржава: да Народъ и иѣговъ клиръ у
будуће одъ вређаня заштићенъ буде, коя в у прошастимъ
временима претрпити морао.

У другоме налазе се найпонижни предлози, по коима
бы се за Народъ и иѣговъ клиръ болѣ основъ напредка про-
извести могло. Но будући да височайшій Изяснителни Рескриптъ
одъ 16. Юля 1779 у смотрењу овога Народа и иѣговога
клира особеный законикъ сачинява, и што у слѣдству межу-
тимъ уведене общте вѣрозаконе толеранцие више у иѣму на-
лазеѣи се уредба силу изгубише, а многе бы опетъ другий
видъ добиле, ако се ова нова предложена сходно высочайшой во-
льи буду држала, то се у овомъ разреду и о томе учинѣ-
на разматраня подносе.

У трећемъ разреду налазе се предмети, кои се на
поособный чинъ, или на поедине общтине, или на приватне лю-
де односе.

ПРВИ РАЗРЕДЪ.

Повторавъ се найпозизине и са своѣхъ одавношћу веѣхъ извѣстна молба, да се допусти, да восточно-православни вѣро-законъ у сима наследнима земляма Вашегъ Величества явно и слободно извршивати се може, и да се као законито посто-ѣћи прогласи и приверженицима нѣговимъ — буду ли они ма гди обитавали — збогъ вѣрозакона никакве препоне да небу-ду чинѣне, него да могу и они по праведножъ саразмѣрню сва грађанска права као и други уживати, коя у различнимъ земляма аустрийскимъ законито постоѣ, као што се мораю и свимъ явнимъ теретима подвргнути. Исто тако се моли, да могу и сва достоинства, почестна и друга званья получитьи, ако су иѣ заслужили и ако испуниваю нужде, у свакој поединой земљи постоѣће формалитете, и тога ради да имъ буде дѣй-ствителна заштита и да уживаю довольну сигурность.

Вѣрно послушанъ Народъ Изирски усуђуе се дакле най-покорине молити :

1.

да се благоизволи казуђерима нѣнова права, добра и преимущества у очинску владѣтелску заштиту узети, съ найвеѣшимъ страхопочита-ниемъ препоручуѣћи, да бы Ваше ц. к. апостолическо Величество благоизводело оне манастире, кои у смотрению свое иновине до-вольни повеля само тога ради немаю, што нѣсу земальскимъ закономъ преписане формалитете у свое време наблюдавали, свевисочайше съ легалнимъ повеляма обдарити и потврдити, да бы се тиме свако нападаниѣ у будуће одклонило.

2.

Будући е за сваки вѣрозаконъ необходимо нужно, да иу свештеници у испуниваюно духовне имъ дужности и службе по ономъ праву поступаю, кои имъ е црква зато преписала: то вѣрнопослушанъ Народъ Изирски моли, да се сваки упливъ и друге послѣднице одъ стране римо-католичкогъ свештѣнства надъ восточно-православножъ иширомъ сасвимъ укину.

3.

Почемъ су восточно-православни свештеници прави духовници, коихъ посвећеиъ за свештеника и римска црква за подпуно важеће приознае, и у обзиру што знаменити број овога вѣрозакона народа има, кои в за државу потребителанъ, збогъ чега су и свештеницима вѣговимъ у привилегияма целомъ овомъ Народу височайше издатима лична преимущтва опредѣлена: то се најпозизниъ моли, да се свештеници њиови као правомъ свештеничкомъ чину принадлежећи, равно римокатоличкомъ свештенству сматраю, и у догодившимъ се случаевима съ њима томе сходно да се поступа, и да имъ се по могућности њиовомъ чину достойно уживаиъ подари.

4.

Поглавито в нужно за постоиѣ восточно-православне цркве, да се езикъ одржи и она слова употребљаваю, съ коима су зато нуждне кѣиѣ писаве: тога ради моли вѣрно послушанъ кѣиръ и Народъ за височайшу наредбу, съ коиомъ да се наредли, да по свима предѣлима, гдѣ се годъ обитѣиѣ овога вѣрозакона налазе, у основнимъ школама овај езыкъ и писмена, коя су при првомъ наставленю врло нужна, уведена и задржана буду.

5.

Будући в изъ искуства познато, да се народни люди у љивна званя само ограничательно примаю, и да они нити кодъ вармеѣа нити пакъ кодъ виши надлежательства званя тако лако получити могу: то вѣрно послушанъ Народъ Шлирски клечећи Ваше Величество моли, да се при даваню како вармеѣски, тако и зекаљски и дворски званя и на люде овога народа и вѣрозакона више призереня него досадъ има, и тога ради, будући да по унгарској земаљској конституцији само племеѣи љивна достојанства, почестна и друга званя заузети могу, да и членовима овога народа и вѣрозакона племићество, ако за сваку струку потребите заслуге за државу докажу, безъ препона најмилоствивне даровати благоизволею.

6.

Будући се садъ почело, камерална и фишкарна добра, не као што в блаженоупокоеви царъ наредно было, да се путемъ љиве лиценциѣ продаю, него по процентѣиной вредности онимъ

людима уступе, кое земалско и дворско надлежательство предложи, и у будући да є членовима овога Народа у толико више путъ отештанъ, да овакова добра себи прибаве, у колико є овай далеко одъ свакога савуза съ овимъ надлежательствама, и што приватна наклоностъ — коя се никадъ изтребити неможе, надлежны дикастерия людіи исключительно за люде свое народности и вѣрозакона дѣйствоваће, то вѣрно послушанъ Народъ овай найповизниє Ваше Величество моли, да бы у смотренію на то, начинъ продаваня добара, кои бы обштой правичности и правой користи целе државе више одговарао, найправедниє опредѣлити благоизводело, тако бы се тиме приватной наклоности границе поставиле.

7.

Моли се найповизниє, да бы се познати чланци 86. године 1723. и 46. године 1741. найправедниє укинули, по коима у Хрватској, Славоніи и Далмаціи люди одъ друге народности и вѣрозакона осимъ римокатоличкогъ грађанска права нити уживати, нити пакъ државне службе подучити могу, и кои су за државу и за Народъ врло шкодљиви.

8.

Изъ тогъ узрока, што є опредѣленъ понаособногъ териториюма за основъ привилегіялно предохранѣне и височайше обећане народне конзистенциє сасвимъ изостало, и што Народъ цѣлосходногъ и довольногъ заступничества имао ние; далъ, што му є за подпуно и основно савединѣнъ са системомъ краљвине Унгарске, у којой се овай Народъ многобројно населио, путъ препреченъ бы, єсу неке части народа овога, као одъ потайне неке болести, системомъ краљвине ове, одчастно пропаде а одчастно утаманѣне быле; и почемъ овай Народъ сходно своему опредѣленію, по крайнѣма границама ове краљвине спроћу османски провинция войничку службу извршивати и кордонъ чувати морао, то су предѣли, у коима онъ живи, у толико у провинциялно станѣ дошли и унгарскомъ правленію подпали, у колико се границе учинѣнимъ освоєнѣмъ новы земаля распростираше. Изъ почетка поступало се съ нима по камералномъ начину сасвимъ благо; али постепенно были су ови заслужни за државу грађани онаковима приватнимъ людима као неко стварно иманѣ продати, кои су себи важећу препоруку и покровителство лукаво задобити умели, безъ да є Народу могућно было, свое право да тражи. По нарочномъ

смыслу овоме Народу височайше даровани привилегия требало бы, да се сви членови истога као прави, слободни и дѣйствителни грађани државе сматраю, и по самоме основу, на комъ феудална конституция Унгарске почива, имѣ право, обе за државу заслужне грађане збогъ престары учинѣны кривица у редѣ просто феудални свию грађански права лишены тежака ставити, као што имѣ ни у интересу државе было, да овакови люди съ нѣновимъ иманѣмъ и потомцима несретномъ феудалномъ ставю жертвовани буду. Тога ради востае друго вишта, него о томе старати се, да се оне части Народа, кое су у призрению на нѣнове заслуге собственимъ личнимъ потраживанѣмъ нека права задобиле, у овима свевисочайше потверду; а оне пакъ, коима незаслужена опасность грози, да у ставѣ унгарски тежака на вавекъ спадаю, да се одъ тога спасу:

Тога ради најповизвне се моли, да

- a) Потискѣй дистриктъ, као и
- b) Кикиндскѣй срезъ у своимъ привилегияма височайше потврѣнъ буде, и да се нѣновимъ грађанима непокретне имовине право, као што то слободне краљѣвске вароши уживаю, подпуно даде, и притомъ да имаю само куповине суму или привадаюћи годишнии интересъ камералной каси полагаати. У исто ставѣ да бы и
- c) Подунавской граници привадажећа места у Бачкой и Сремской вармеѣи, као да бы и
- d) Све у Арадской и Чавадской вармеѣи лежеће, одъ некадашиѣ Морншке границе заоставше обштинѣ дошле, чега ради одъ исти предато и овде приключено прошение Вашеѣ се Величеству на позорливо расматранѣ најповизвне подносе.
- e) Тако исто заслужую сви становници Тамншкогъ Баната да изъ наведене злокобне судбине избавлѣни буду, ерѣ су они после ослобоѣеня ове землѣ отъ Турскогъ господарства по аустрийскимъ законима за удостоение сматрани были, да сва државна права уживати могу, коя су више одъ полъ столѣтня, до догодившегъ се соединѣеня ове землѣ съ краљѣвиномъ Унгарскомъ, мирно и съ подпуномъ утѣхомъ и уживали, за кое су време у многимъ важнымъ догађанма височайшой држави дѣйствително и полезно служили и явне терете носили, као люди коима вечно траяѣ научене грађанске слободе и друга олудъ произлазећа благостаня на срдцу леже. Ради овакови велеважны узрока и обшти благодѣяня подноси се овде најповизвне и единодушно молбеница.

7. Ако бы ма кадъ интересъ државни захтевао, да се Граничари, укупно съ Банатскимъ региментама, у провинцијално ставѣ поставе, то нека онда неподпадаю простомъ тежачкомъ, спаяма подчинѣномъ станю, веѣ да имъ се ѣновимъ заслугама за државу пристойно устройѣ, слободѣ и привилегіѣ ѣимилостивнѣ поделе.

9.

Будуѣи да су у преѣашнѣ време неки люди несаѣдинѣногъ вѣроисповѣданія — особито майстори занатлѣиски одъ стране цехова — претнѣомъ и изврѣиванѣмъ съ различитимъ казнама преморани были, да римокатоличку цркву посѣщѣваю, и при литіѣма и пр. присутствую; и будуѣи што ѣ свещеницима православнимъ приступъ къ апсеницима и злочинцима свога вѣрозакона недопустѣвъ бмо, као што то овде приключѣни примѣръ сведочи, кои се пре краткогъ времена догодио: то са страхопочитанѣмъ вѣрно послушанѣ Народъ Ширски ѣимилостивнѣ моли, да се овакова насилія, која су противна законито проглашеной слободѣ вѣрозаконной, свуда гдѣ се годъ овако јошъ поступа, ѣларедъ за свагда ѣимилостивнѣ забране, и збогъ наведеногъ случая, строгъ испитъ да се нареди.

10.

Моли се ѣимилостивнѣ, да се ова уредба унгарскогъ земљанскогъ Надлежательства, подъ 18. Марта 1788. год. издата и посвуда обнародована, по којој се нареѣуѣ, да, ако бы се и кои парохъ грчко-несаѣдинѣногъ вѣрозакона поуніятно, зато опетъ црква старимъ притѣжательнѣма као ѣнова собственѣостати има — не само съ тимъ додаткомъ ѣимилостивнѣ наново потврди, да се подъ тимѣ и онакови случаѣви разумеваю, кои се, ако бы у гдикѣој обштинѣ само неколико ѣли у старѣмѣ вѣрозакону остали, на сва покретна и непокретнацрквена добра односе, — него да се и височайше наредити благоизволи, да се ова ѣимилостивнѣ заповѣсть свуда, гдѣ ѣ годъ јошъ неизвршена, безъ оклеваня изврши. Ёрѣ као годъ што се по свеобштимъ граѣанскимъ законѣма измеѣу приватнѣмъ людѣмъ уредно учинѣвъ поклонъ опозвати неможе, тимъ маѣвъ може законито постѣѣвъ вѣрозакону у извѣстной намѣри посвеѣена стваръ одузета быти.

11.

Изкуство преѣашнѣ времена, кадѣ ѣ свещенство овогъ вѣрозакона при самомъ богослужѣнию и црквенимъ дѣлѣма напаст-

вовано и злостављено било, особито у онимъ предѣлима, гди е унијатска партая, злоупотребљавајући своју силу, владала, дае намъ повода најпопизније молити, да се за овакову безчовечностъ и насилје, ако бы се гдигодъ догодило, овакове исте казни унапредъ наредѣ, које су при оваквимъ случајима римокатоличкимъ свештеницима ради њихове заштите опредѣлене.

12.

Извједљивој слободи вѣрозаконой и овомъ народу свевисочайше дарованимъ привилегијама противно е, и оштећава грчко-несаједињиво свештенство, које е и онако слабога материјалногъ стања, што морају православни вѣроисповѣдатељи римокатоличкимъ или унијатскимъ паросима, кои имъ никакву службу нечину, штолу плаћати:

Зато вѣрно послушанъ народъ Ваше Величество преко свои депутираца умољива, да се ово незаконито злоупотребљење, на које се народъ толико путѣи потужио, свуда укине.

13.

Едно одъ најприродниј и преко нужди слѣдства вѣрозаконе слободѣ естъ то, да Православни свое, синодомъ 1786. год. опредѣлене и свевисочайше потврђене празнике у миру и безбедно славити могу; али томе по многимъ мѣстима сии на путу стое, кои у овакове дане нашъ светъ на кулукъ и друге свазинске робске послове натериваю, и тиме га одъ дужности вѣрозаконе одбиваю.

Тога ради се најпопизније моли, да се овакова насилја у будуће најстрожнѣ забране, и они, кои бы напротивъ радили, да буду казни.

14.

Будући по свима слободнимъ варошима, варошицама, па и по некимъ селима на становнике разрезани порезъ обштинску касу сачињава, одкудъ римокатолички и унијатски пароси, пѣвци, учитељи и прквенаци њихову плату примаю: то се моли са своимъ смиреношћу, да и наши пароси, учитељи и прквенаци по саразмерню приложногъ пореза изъ обштинске касе плату примати могу, ерѣ се тај порезъ на све становнике места безъ разлике вѣрозаконе саразмерно разрезуе,

15.

Она высочайша краљѣвска уредба, по којој се у слободнимъ варошима имаю Сенатори и други изборни званични-

ци общински безъ разлике вѣрозакона бирати, было е увекъ той опасности изложена, и у главномъ смислу иѣномъ порушена, ерѣ избории варошки заступници, обузети одъ вѣрозаконе предразсуде и наклоности къ своимъ единовѣрцима, увекъ су православне вишествомъ гласова надвладали, ако су и они безъ разлике предложени были. — У томъ смотренню поднесе седакле, ако се то за право свиди, слѣдећи найпонижни предлогъ по комъ валяло бы: да се у Новомъ-Саду, Сомбору и Темшвару, по коимъ варошима православни становници ако ису у вишеству то су баръ на брою еднаки, како варошкій магистратъ, (Сенатори) тако и общински заступници (изборни грађани) половиномъ изъ людій овогъ вѣрозакона избирати има, исто тако, или бировъ или биргермайсторъ, кадъ еданъ кадъ другій, избирањъ да буде, и ако се кое званье, за православне опредѣлено упразнило, онда нека се за ово три лица истога вѣрозакона одъ изборногъ комунитета (Магистрата?) предложи.

6. А у слободнимъ краљѣвскимъ варошима Будиму, Пешти, Сегедину и Суботици нека се по два лица православногъ вѣрозакона у варошкій магистратъ намештаю, у другимъ пакъ слободнимъ краљѣвскимъ варошима, гди люди овога вѣрозакона станую и парохијална се црква налази, нека баръ еданъ за такое званье наименованъ буде, као што бы и пожелателно было, да се у свима варошкимъ общинама гди одъ овога вѣрозакона людій има, овако исто поступи.

16.

По некимъ местима постои обичай, да се на православне цркве и школе давакъ подъ тимъ изговоромъ разрезуе, што е — веле — земљиште јошъ пре, нег' што е црква на иѣму зиданя, плаћаню пореза поднадало, дакле се ово мимоѣни неможе. Али — неразчлањавајући поближе недостатность овога изговора, кои у толяко више у очи пада, у коляко е познато, да се у целой краљѣвини унгарской давакъ не по грунтотима, него по станю иманя плаћа, и да разрезиванъ порције врејеномъ до годившимъ се коншкрипцијима преимачава — цркве и школе сваког' законито проглашенегъ вѣрозакона мора се съ пунимъ правомъ у категорию явны државны здания ставити, и почемъ су ова уобште одъ плаћаня пореза ослобођена, и што спаше грунтоте за зиданъ црквй по самой правой одкупной цени уступити обвезани су: то се найпонижне за височайшу наредбу моли, по којой да се има и у смотренню грчко-несаејивны црквены и школски здания као и съ другимъ поступати.

17.

Виспремногъ начелу аустријске политике, које утврђено и слободно извршавају разни вѣрозакони за државу полезно држи и безбројне увреде својимъ поданицима збогъ вѣрозакона учиниће у клици уништити жели, сасвимъ на супротъ иде, кадъ се бискупу Велико-варадекомъ у Бихарској, а Крижевачкомъ у Сремској вармеђи велика добра тога ради опредѣлише, да одтудъ имаю средства да Унију распростиру. Докле годъ ово овако постои, налазиће се восточна црква у великој опасности, еръ се бојати има, да ће јој се у потаји власти замке и да ће одтудъ неволѣ претрпити морати. Тога ради вѣрно послушанъ Народъ са својимъ клиромъ најпонижније моли, да се ова заведенія најмилостивније укину, ербо се неслажу съ виспремногъ височайшомъ намѣромъ, по којој вѣрозаконна толеранција по целой држави владати има.

18.

Почемъ многи люди грчко-несаединѣногъ вѣрозаконна помешано са светомъ другогъ вѣрозаконна, особито съ тако названимъ Унијатима живе, и што они и њиховъ вѣрозаконъ многа гонени, мржиѣ и размирице претрпити мораю, одъ части збогъ хотимице примѣногъ наименованя „Грчко-несаединѣногъ обрета“ одъ части што су имъ поругателна имена „Аккатолици, Схисматици, поганъ Рацъ и т. д., а нашимъ паросима опетъ маловажно називанъ „Попъ“ надметнуди : то вѣрно послушанъ Народъ Илирски тога ради најпокорнију молбу подноси, да бы се у слѣдству височайшегъ рѣшеня називанъ „Грчко-саединѣно и несаединѣно“ укинуло, и да се — сходно гласу привидегни — у мѣсто тога у будуће ова „восточномъ црковомъ“, а она „западномъ црковомъ“ назвати има, а поругателна називаня „Аккатолици, Схисматици и т. д. да се озбиљно забрава, као да се и име „Попъ“ — особито у височайшимъ уредбама и јавнимъ писменима више неупотребљава, него у мѣсто тога да се они или „Свештеницима“ или пакъ „восточнимъ паросима“ назвати имаю.

19.

Као што по постојој вѣрозаконној слободи лицама грчко-несаединѣногъ вѣрозаконна иже забравају, да у Унију или римокатолички вѣрозаконъ прећи могу, то нека nebude ни прелазакъ обрехъ у грчко-несаединѣну цркву забравају, ако поку-

шеня време издрже и наредбе, височайнимъ толеранцие патентомъ преписане наблюдаваю, па ако бы се кои одъ различитогъ вѣрозакона случайно брачно свезали, то да се има онда по височайшемъ правилу поступати, кое захтева, да дѣца по полу родителя у вѣрозакону воспитавани буду.

20.

Вѣрно послушанъ Народъ моли, да се и далѣ поступа по уредби височайшегъ уповоеногъ Цара, по којој школке штипендие како за академне тако и за гимназије само по природномъ дарованю и показаной трудолюбивости безъ разлике вѣрозакона и народности поделити се имаю, у случаю пакъ, ако бы околности нужде захтевале, да се ово правило преиначи, то да се неизключи овога народа младежь одъ участвовани одтудъ произтекли благодѣяния, већъ да се она, као и дуге, по заслугама височайше подпомаже.

ДРУГИ РАЗРЕДЪ.

1.

Кадъ или цео савакупни народъ и нѣговъ клиръ, или по-едине нѣгове дѣлове, нѣгове стварне и личне способности по-смотримо, и постосѣа средства, коима бы до већегъ савршенства доћи могао, у расуѣенѣ измемо, и ова са околностима сравнимо: то є очевидно, да нѣново ставѣ нужногъ поредка нема. Неизмеримо преимущество, кое є владајући Унгарски народъ имовиномъ и съ нѣомъ скончаннѣмъ правама на законодавство и земаљско правлѣние себи освоио, и пста изъ све снаге ширити трудн се, стои на путу, да се то докучи. То се ясно видити може, кадъ се оно право, кое є Илирскомъ народу по гласу свевисочайше привилегие завештано, то єсть да се нѣгово морално тѣло одржи, и нѣгови членови сва државограђанска права подпуно уживаю, са земаљскимъ устроєннѣмъ Унгарске Кралѣвине сравни, по коємъ оно прво однада, а последнѣ є само благородницима, одъ коихъ тай народъ врло мало има, оставлѣно. Ако се и све одобри, што є у првнѣмъ главама прошено, а напротивъ ако се расуди да никаква човечия снага уливѣ самолюбна оми одклонити неможе, кои су на кормилу земаљскогъ правления и кои съ нѣима у саюзу стов: то се свагда за овай народъ появлює губитакъ одъ 1000% сирѣчу добитка, кадъ се само мало у рачунѣ узме, и друго ништа не остав, него надежда и удачѣни изгледъ само за гдекоя поедина лица.

Савакупномъ верноподаномъ Илирскомъ Народу она већ изявлѣна желя, коя се садъ поавля, особито на срду лежи, да се томъ народу дарована привилегия благоутробно потврде, и тако териториумъ, за кои бы засадъ найзгоднѣе темпшварски Банатъ быо, опредѣли, и еднодушно моли, да се у смислу већ послатогъ свевисочайшемъ Двору изясненнѣ овай како о физичномъ положаяю те землѣ, тако и о народу и свима садашнѣма околностима извести и наредити благоизволи, да се овай землѣ просторъ народу за нѣгово здруженѣ уступи, за одправляя свию дѣла те землѣ, заступанѣ народа и нѣгови общти права, и управу свега тога уобитѣ, и поособъ предмета црковны, Надлежательство кодъ височайшегъ Двора, заєдно съ нуж-

нужнимъ подручнимъ надлежательствима постави, и напоследакъ да се народни саюзъ съ духовенствомъ, провинциалистима и военнимъ редомъ, путемъ долко обичаеаемоу конгреса, ако бы нужно было, одржи; ерѣ е то едино средство, народу заслужено али неправдомъ и случаемъ одузето право повратити, и иѣгово изображенѣ подиѣти. Но верноподани Народъ како у приревнию уступаая Баната, или другоу коу простора землѣ, тако и другий потреба, на свевисочайшу отеческу милость и заповестъ Вашегъ Величества коленипреклоно ослана се.

2.

Што е тако напредакъ тога народа врло заостао, највеѣа е кривица недостатакъ воспитаня. Тимъ бы се иѣму очи отвориле, да увиди и измери своя права, и поредъ задобивене любви свевисочайшій владѣтеля у згодно време да употреби, а чрезъ то многе ударце, коима е сила интолеранцие и народа мрзость иелѣчиме му ране учинила, одклони. Али много узрока, кои различне изворе ииадоше, стекли су се, да напредку на путь стану, да се основъ човечности и граѣанске среѣе неутврди.

Несталность, коя е уобште кодъ народа, кои е на крайной граници обитавао владала, збогъ ужасноу и необузданогъ злоупотребаѣня силе турскоу царства, и многостручни ратови, коихъ е разораванеуемъ беснину свагда изложеноу быо, ииадоше овоме народу у време свое прве населбине на школе мислити. А и по повратку мира мораде оуѣ при својоу сиротины и нагону другий неизбѣжими потреба сироту таковы заведения сатимъ выше равнодушанѣ остати, што му е прилика свагда одзимата была, да ползе одъ земальскоу закону Унгарске ужива, кою е државу да се опетъ освои оуѣ снажно помагао, и што му е къ тому и законити и привилегиялно завештани приходѣ украѣенѣ, неумевши никада противстати сметвама. Гдегде су биле местне школе, коихъ е управланѣ гдуномъ самовольству оставлѣно; али какогодъ што е случайно безъ икаквоу основа, кои бы е подпомагао, постала, тако е и обично свакимъ случаемъ и вестала.

То е еданѣ узакъ путь, да се кодъ тоу народа духъ мирскоу и духовноу ставя изобрази. Подъ славномъ владомъ Царице и Кральнице одреѣено е, да се и кодъ тоу народа свуда тривиялне школе заведу, и поправлѣни по норми начинѣ предаваня уведе, а напротивъ за выше изображенѣ остадоше народной владежи врата католичкй школа затворена и покушаванѣ, кое су гдекои у тоу намери учинили, да протестантске школе посѣте, выше е запланило него што е побудило, ерѣ е

съ великимъ трошкомъ скопчано было, а осимъ тога збогъ затвореногъ пута къ званю никакой се награди ние надала. Што се пакъ изображеня духовногъ реда дотиче, о томе су различни предлози учинѣни, но сви суѣтни остадоше, особито збогъ якога уплива садашнѣи Унията. Напоследакъ появи се аустрійски Марко Аурелия, вѣчногъ спомена, съ постоянномъ намеромъ све различне народе и законе савединити; установи државне школе и академие, очисти овай обшти предаваня методъ одъ онога, што в другимъ законима зазорно было, отвори ий свой младежи безъ разлике, расположи обштеполезно са школекимъ штипендијама, кое в могао сваки безъ разлике рођеня, закона и народа добыти. Онъ науми и за нужно изображенѣ грчко-востотногъ свештенства школе завести, но нису збогъ появившегъ се последнѣгъ рата и догодивше се смрти тога владоца у дѣйство ступити могле.

Уверенъ о благодатномъ упливу доброга воспитаня, признае савъ Народъ, да му в збогъ свога быћа играђанскогъ друштва прва дужность, све по могућности, што в за напредакъ тога нужно, драговољно на жртву принети

3.

- а) По овомъ подъ бр. 7. приложеномъ назначеню, народъ у обштемъ фонду нема выше до 203.017 фр. кои поредъ одъ тога припадаюћегъ годишнѣгъ интереса 5 на сто са 10.150 фр. 53 кр. само одъ случайногъ наслѣдья архи-и епископске масе прихода има.
- б) Архиепископъ и дицезани, одушевљени ревносту приходе тога фонда умножити, те тако предузето заведение за изображенѣ духовногъ реда подпомоћи, а такође своимъ примеромъ и единовѣрнике на то побудити, по приложеной подъ бр. 8. спецификацији и односительно по своемъ собственомъ обрицаю, уступаю за свагда за себе и свое преемнике одъ свогъ садашнѣгъ прихода сваке године 9500 фр.
- в) Изъ тогъ узрока што прева захтева, да монашески редъ постои, и сва се прва и найвыша достоинства црковна съ нима поупиваю, Народъ се найпре за њово издржаванѣ побринуо, да бы се у миру и тишини са изображенѣмъ свога духа бавили и примеръ правственности были, почемъ се мирски свештеници са дужностима душевочечени и свое породице занимаю. Корметь прѣве и дужность народа изискую, да се овдашнѣи монаси, кои су одъ свога опредѣленя сасвимъ одступили, и само

се са економномъ и другимъ нѣновомъ чину неприличнымъ дѣлами баве, къ нѣновой правои цѣли опеть поврате, да се нѣма принадлежећа добра явномъ народномъ управляию вруче, нѣновъ ужитакъ подпуно обезбеди, а сувишакъ да се у общи фондъ, ради заведенія школскогъ изображеня, кое в за манастирски животъ сасвимъ нужно, узме.

Да се пакъ то, као што вали у редъ постави, нужно в да се многе повдигне и мѣстне околности стално извиде, и сва могућа средства разсуде, а за то се доста времена изискуе; то ће се за садъ по приложеномъ назначеню и односително собственомъ обрицаю подъ бр. 9. са обећанимъ за свагда годишнимъ прилогомъ одъ 11.630 фр. задовольти.

4.

Безъ сумнѣ може се надати, да ће могући сународници на то своевольно знатне прилоге учинити, само ако се о спасоносной цѣли тога заведенія осведоче, ерѣ одъ таковы су прилога пркве и све што Народъ има, мало по мало постае, и свое быће добые.

5.

Народъ бы неопроштено неповеренѣ према светости изречены явны закона, а особито према торжественомъ и к. изяснѣню, као и общепознатомъ правдолюбю милостивогъ владалца, и испунѣню саме свое дужности, на себе навукано, кадъ овде не бы хтео навести, да в нѣму и нѣговомъ клиру по гласу закона, и то Мат. год. 1481. 5. члану 3, и Владисава одъ год. 1495. члану 45. одъ свои едновѣрника десетакъ за обдржаванѣ пркве и свештенства, купити допущено. То бы издашанѣ изворѣ бы, коимъ бы се не само потребе воспитанія накнадиле, него бы се и сиромо контрибуентъ и воени краишници, кои поредъ уредногъ явногъ пореза и друге работе, безъ сваке помоћи цркве, школе, Епископе и Свештенство сами обдржавати мораю, одъ епископске конвенцие сасвимъ ослободили, нѣма се у обдржаваню нароха и цркве знати помогло, и скромно быће нароха поправило.

Почемъ дакле то народно право никаквимъ правимъ закономъ нѣе одузето, него само злоупотребленѣмъ снаге: то се препокорно моли, да бы се опеть у то право благоутробно поставило, и у случаю, ако бы за то у политичномъ путу ве-

лике препоне быле, да Народъ по гласу земаљски закона, како противу римо-католичкогъ клира, тако и противу краљевск. Фишкала, судейскимъ путемъ поступити и решения у томъ потражити може.

6.

Кадъ бы се собствена плерско-власка типографја у средини народа установила, то бы се знатна корысть за тай фондъ за-добыла, а има као што е речено су народника, коц суобрекли на себе узети, да се то подѣйствуе и да саразмерне годишнѣ прилоге за тай фондъ учине. За садъ има за такву типографју придворни типографъ одъ Курцбекъ искључителну привилегию, коя ће јошъ неколико година трајати.

У прирѣцију пакъ тога, што народъ не само нужне школске и црквене књиге изъ Курцбекове типографје на рѣвомъ шаширу и скупо куповати мора, него такође не може свагда колико треба добити, и ово збогъ погрѣшака, које се у тимъ књигама налазе, особито пакъ, што црквене књиге печатајућъ одъ надгледаня црковны достойника удалѣниѣ, губе поверенѣ, и зато смо принуђени исте изъ Русіе набавляти: то се усудуемо, Ваше Величество препокорно молити, да се јошъ за време трајуће те привилегије горенаведено предложенѣ у смотренію свое типографје съ тимъ благоутробнимъ завѣщанѣмъ дозволити изволи, да право тога печатня Народу искључително остане. У комъ бы случаю онда Архиепископска и њгове нарацителне консисторіе дужность была, по мери околностей и болѣ користи съ дотичуимъ се странама уговорити и подъ свевысочайшимъ одобренѣмъ управляти.

7.

Бриући се далѣ, како бы се тай воспытанія фондъ умножити могао, у томъ су се миѣнія сугласила, да су све цркве тога закона у помоћ притећи дужне: али су у прирѣцију давати се имућегъ прилога по изясненію подъ бр. 11., 12. и 13. миѣнія различна. Ђдни мисле, да цркве по мери свога иманя, валя прилоге да чине, други пакъ да се на волю сваке общине остави, колико ће на то одъ стране свое цркве у суми еданцутъ за свагда дати моћи. Мы дакле препокорно мыслимо, да се къ другомъ миѣнію придружити морамо, ерѣ тако право собственности ненарушимо остае, а цркве се одъ чинѣгъ се нагона у прилаганю ослобођаваю, и народъ се твердо нада, да ће тимъ путемъ одъ њи найвыше добити.

Међу најнужднија заведења принадежи свештенички семинар. Тога е ради одъ почившегъ Архиепископа по свевышочайшой заповести предлогъ израђенъ, и путемъ краљѣвскогъ Унгарскогъ Наместничества представљенъ.

По томе цела годишня потреба, али безъ плате профессора износи	16781	фр.	18	кр.
За плату профессора рачуна се одъ прилике	5218	"	42	"
Скупа	22000	"	—	"

И почемъ е путемъ краљѣвскогъ Унгарскогъ Наместничества благоутробно овде подъ бр. 14. и 15. приложено Двора решение объявлено, да е дозвољено, да се за зидањ семинарскогъ дома нужна сума одъ свевышочайшегъ ц. к. ерара даде: то верноподани Народъ препокорно моли, да се то потврди и у дѣло приведе.

У осталомъ се на преднаведени предлогъ само препокорно примѣтити има:

- Збогъ тога што е предложено, да се Семинар у Темшвару заведе: Народъ препокорно мисли, да су Карловци за то згодни, што е ту положай местни здравин и ближе подъ нагледањемъ Архиепископа и иѣгове консисторие стои.
- У томъ се и Ердельска и Буковинска дицеза не изключуе, кое пакъ у дѣлима за народни саборъ приступъ немаю: то само одъ свевышочайшегъ решения зависи, коиъ начиномъ да се речене дицезе съ тимъ заведениемъ саедине, пошто е оно, да и те две дицезе у томъ заведению участвую, свевышочайше по бр. 15. наведеномъ решению одобрено.
- Да се у гдекомъ обштинама грчкогъ языка у унгарској краљѣвини и другимъ ц. к. наслѣднимъ земляма, кое лишне прилике, лица за свештенство овде изобразити, такове изъ Турске доводити мораяу, трошакъ заштеди, а у будуће одъ те неприлике сачуваю, има се, кадъ се найпре одъ архиепископске консисторие о томъ разреди, прирађиене узети.
- Деленъ прилога, кое е реченомъ предлогу приключено, не може збогъ самовольно узетогъ мерила постојати, и валя га сасвимъ одклонити.

9.

Очевидно е, да са 120 воспитани богослова, као што предлогъ гласи, све парохие не могу се попунити, и да е збогъ просторни и разсѣлны диоцеза у едному единому семинару наставленѣ за будуће душепопечителѣ vrlo тежко. Препокорно се дакле суди, да бы се той оскудниця vrlo добро и посѣбно помоћи могло, кадъ бы се у свакој диоцези главна народна школа завела, у којој бы се науке по предписаномъ vrlo полезномъ методу предавале. У таквимъ школама бы се не само она лица, која бы већегъ изображеня ради у главанъ семинаръ прелазила, или која бы се на маиѣ парохие наместила, преправити — него такође и остала младежь, уобште безъ великогъ трошка, vrlo добро наставити могла.

За то заведение изискуе се по прилогу бр. 16. годишиѣ само 2980 фр. ерѣ такве главне школе само у Карштатској диоцези нема, и само се ту установити треба, а у свима осталима, у којима постое, валяло бы катихету съ 300 фр. годишиѣ плате изъ народногъ фонда поставити и обдржавати.

Само се јошѣ препокорно моли, да се Архиепископу благоутробно наложи, да онѣ за то нуждне књиге у народномъ езьку превести, и заеднички и споразумително съ другима Епископима катихисисъ по основима восточне пркве израдити и штампати да.

10.

Ако народъ праведну цѣль, да се лица изъ нѣгове средине на явна званя поставлю постићи хоће, то се не може на неизвестну волю и случајну желю родителя, да свою децу у нужднимъ наукама наставити даду, ослонити, него се самъ побринути мора, да се известно число младиња, коихъ даръ душевни и прилѣжность заслужуе, у вышемъ изображеню обдржава и подпомаже, особыто што Народъ, збогъ предявдены околностѣй преѣшныи времена сметенѣ, саразмерногъ числа способны лица нема, а осимъ тога што е по поствоной старой системи угарске фундаце младежи тогъ народа прилика сасвимъ одузета, да штипендие получить може. Шга се у томъ прирѣчию за добро нашло, може се изъ прилога бр. 17. благоутробно увидити, кои се ради височайшегъ одобрена с' томъ молбомъ найпокорниѣ предлага, да се оно право препоруке за такве штипендие, кое му по природи имовине права пристои, овога Народа Архиепископу и нѣговой варицательной Конзисторіи преда.

11.

Све, што е за подизанѣ и управу пожеланы већъ описаны заведениа нужно, валяло бы по смыслу свевысочайше привилегие и доакосиѣмъ обичаю надгледаню и ревностномъ труду Архиепископа и Митрополита поверити. Алъ бы се чрезъ то иѣгове дужности тако знатно умложили, да иѣ безъ снажнепомоѣи точно одиравлиати не бы могао. Зато бы найпре валяло кодъ иѣга конзисторию по плану бр. 18. за кою су годишнѣ 2650 фр. нужди устроити, где бы се онда одъ тако саюжене снаге цѣлсходанѣ напредакъ, особыто подъ врѣвномъ управомъ Вашегъ Величества и Вашегъ Свевысочайшегъ Двора поуздано очекивати могао. Што се пакъ устроениа Конзистория другій дицеца дотиче, то се оставля, да Архи- и Епископи подъ благоутробнимъ одобренѣмъ Вашегъ Величества наредѣ. Само што се Арадске дицеце дотиче, морамо препокорно примѣтити, да къ той принадлежеѣе, алъ одъ иѣ удалѣно Велико-Арадско окружие, многе обитине тога закона има, кое су одъ Унията свуда обколѣне, и збогъ честогъ нападава ближе помоѣи свогъ дицецзана свагда требаю; зато е особыто нужно, да се тамо намѣстникъ постави, кои ће подъ управомъ Епископа стаати, и одъ иѣга зависити.

Тога ради предлага се израѣенъ планъ подъ бр. 19. по комъ за то трошакъ годишнѣ 1300 фр. износи, и моли се, да се благоутробио потврди.

12.

Желити е, да се бедно ставѣ пароха, кои при своимъ тежкимъ дужностима, и худомъ снабдѣвеню у брачноѣ станю то заслужую, поправи, а поредъ тога да се сиромашни контрибуенти и воени крайшници одъ плаѣаня епископске конвенцие ослободе.

Но почемъ е то при садашнимъ обстоятелствама немогуѣно, то се препокорно моли, да се властима наложи, да како владикама тако и паросима, кадъ оно, што имъ по благоутробномъ одобреню припада, купе, помажу и да имъ на руци буду.

13.

Овде подъ бр. 20. препокорно предлага се биланция одъ онога, што народъ има, и што му е за предписана заведениа нужно, и моли да се премилостиво прегледи. Одтуда се види, да юшть сваке године 2129 фр. 7 кр. недостаю, кое да се полуни, само се одъ надани али юшть у дѣйство неприведени помоѣи извора изчекивати може.

Верноподани Народъ препокорно моли, да се, како се Семинарѣ и главне школе по диецезама установе, закономъ нареди, да се

- а) нико у манастирѣ не пријми, кои нив најпре у семинару предписано наставленѣ довршио, о томе кодъ архиепископске конзисторне засведочно и одъ иѣга дозволенѣ добио;
- б) кадѣ се парохне прве струке попуњаваю, и друга већа свештеничка достоинства даю, да се највише на оне, кои су у семинару подпуно наставленѣ пријмили, и о томѣ свидѣлства имаю, призрѣне узме;
- в) и да се на маиѣ парохне други не намештаю, него само они, кои су се за то у главнимъ школама предуготовили и предѣ диецезанскомъ конзисторномъ испитѣ положили.

Напоследакъ, што се свевисочайшегъ изяснителногъ рескрипта одъ год. 1779 16. Юниа дотиче, то се садржай тога, уколико при изменѣнимъ околностима обстати може, као нуждна на користь народа тежећа царска милость ѣа препокорномъ благодарности почитуе: а препокоранѣ Народъ само јошѣ за дужность држи, о томе слѣдујуће препокорно да напомене.

Къ § 4. а, б, в, и г. Моли се препокорно, да се све оно, што е за уживанѣ Архиепископа и Митрополита опредѣлено, и у будуће благоутробно потврди; почемѣ е добро Далѣ само као накнада Патриарху Чарнојевићу и иѣговимъ преемницима вечитимъ правомъ за градићѣ, кои е збогъ војне потребе одузетѣ и томе принадлежећа 14 села сѣ обећанѣмъ истогъ права даровано, али се то право збогъ земаљскогъ законогъ члана 86. одъ год. 1723 и 46. год. 1741. по којима су грчко-несавдинѣни одъ сваке земаљске имовине у Хрватској и Славонији изключени были, подѣйствовати нив могло: то се садѣ, кадѣ е снага тога закона изчезла, препокорно моли, да се царско дародателно писмо (донация) на ту имовину изда.

Къ §. 19. На благоутробно решение се оставля, да ли е болѣ, да се администратору упрядиѣне епархне за награду на данѣ 4 фор. 30 кр. дозволе, те да се тако пужда одклони, кодѣ свевисочайшегъ Двора досађиванѣмъ у таквомъ случаю награду тражити.

Къ §. 21. Препокорно се моли, да се благоутробно нареди, да се по гласу свевисочайшегъ год. 1786. на синодѣ одпуштеногъ заключени, способни и заслужи мирски свештеници, равно као и монаси, кои најпре у монашески чинѣ ступоти мораю, за владике барати могу, и

пошто кодъ савакупне грчко-восточне цркве еднакостъ основъ бити мора, и што е ради доброгъ реда, управа надъ владицама у свима наслѣднимъ земляма одъ блаженопочившегъ цара Карловачкомъ Митрополиту по гласу особитогъ решения вручена, зато и Ердельски и Буковински епископи духовной юрисдикци карловачкогъ архиепископа подпадаю, то се препокорно моли, да Њгово Величество ово и у будуће милостиво потврди.

Къ §. 29. Да бы се дѣловодство ускорило моли се, да се благоутробно нареди, да у будуће при разправляню архиепископске масе едно лице, ков ње Архиепископъ и његова нарицателна консисториа одредити, присутствовати мора.

Къ §. 32. и 6. Кадъ сиромѣ контрибуентъ и воени крайшникъ, кои е одъ места дотичуегъ се протопопа удалѣнъ, известне вѣди, то му тежко бива и много времена губи; зато да се та незгода одклони, препокорно се моли, да у будуће и они пароси, кои су одъ места протопопа удалѣни, своима парохиялима подъ узаконѣнимъ обзиромъ та извѣстия издавати могу, али да за њи добывени 7 крајцара верно и згодномъ приликомъ своје протопопу издаю.

Къ §. 39. Препокорно се моли, да се благоутробно на дотичуће се земаљске власти налогъ изда, да епископску конвенцию заедно съ порезомъ и повци за домаћу касу купе, и цегу сваке четврти дицезанима доставляю.

Къ §. 41. Да се свевисочайше понови правичанъ основоположай, да, кадъ лица различногъ вѣрозакона у бракъ ступаю, венчањ у парохиялној цркви дѣвице или удовице буде.

Къ §. 56. Препокорно се проси, да се благоутробно нареди, да грчко-несаедањни парохъ кривичанка до губилишта пратити, и да га духовно тѣшити сме.

Къ §. 57. Да се милостиво наложи, да местне власти, кадъ збогъ награде народни депутираца по кућама порезъ пописую, за правацъ ключъ пореза узму и по томе да се раздѣлѣнъ учини.

Къ §. 63. Народъ препокорно признае, што му е милосћу и благоутробнемъ Вашегъ Величества дозвољено саборе држати, и што е допуштено, да садашњимъ сабору осимъ милостиво определѣногъ броя депутираца јошъ 25 народны землѣдржаца присутствовати могу, и сматра то као свевисочайши знакъ благоутроблија према верноподаномъ Народу, и съ препокорномъ благодарности у томъ особитомъ случаю почитуе; али препокорно суди, да е дозкошњи обични свевисочайши, и већ одавно потврђени начинъ саборе држати, одъ свакогъ додаваня и сваке промене изузетъ, почемъ е на природномъ грађанскомъ одношеню и привилегиялној равности основано, да се изъ три

духовногъ, военногъ и провинциалногъ основанъ; осимъ тога како за нужно разправанъ дѣла, и нужду равностъ међу та 3 чина, тако и да се одклоне тежки и излишни трошкови, саразмѣранъ брой 75 декутираца, за кога свакогъ опредѣлено е общине пуномоћие; а напротивъ одъ племића, одъ којъ врло мало има, кои бы на народни саборъ са противнимъ свойствомъ пуномоћия даваня и опуномоћеня заедно доћи морали; некакви особити чинъ завести се не бы могао, да правичной равности у народу, и другимъ чиновима велики урокъ не учини. Ништа маѣ, верноподани народъ е готовъ свему, што Ваше Величество у томъ случаю или уобште, или понаособъ благоутробно наредити умилостиви се, свагда са страхопочтаниемъ подвргнути се.

Што се избора само народни заступника тиче, како да се кодъ свакогъ чина равномерно предузме, о томъ е особити планъ сачинѣнъ.

Къ §. 69. Чини се, да у томъ §. предписани начинъ обьяве епископскимъ и осталомъ клиру честь и поверенѣ нарушава, кадъ се премораваю, да кодъ сваке обьяве отеческе наредбе властни чиновници као сведоци быти мораю. Верноподани народъ суди, да бы се цѣль безъ урона достоинства клира подпуно постићи могла, кадъ бы се у будуће таѣ надогъ одклонно, и њима самимъ обаве оставиле.

Къ §. 70. Будући да се у заклетви за новоизбраногъ Архиепископа неки гнусни, и чистомъ основу закона противни изражаи налазе, то се за добро нашло, да се образацъ заклетве по основима закона съ прирѣвнемъ на достоинство и дужность овога лица, кое се поставя, сачини, зашто се моли да се благоутробно одобри.

Къ D примѣчава се, да се таксе одъ лица, коя се за Архи- и епископе поставяю несарамерно узимаю, као и. пр. у будимской диецези, одъ кое е 1000 фор. такса према маломъ приходу прекомерна, и неправо е да се половинате таксе Придворномъ Военномъ Совѣту, съ коимъ епископъ те диецезе у никаквомъ одношению не стои, плаћати мора; зато е уобште планъ, по коме бы се правични, по правомъ и познатимъ приходима прирѣвие узети могло, сачинѣнъ, и да се благоутробно одобри, приложенъ.

ТРЕЋИ РАЗРЕДЪ.

Да бы се поедине жалбе и поискиваня уредно приимале, то ће се овде тако предлагати, као што су понаособъ и предана.

- То естъ :
1. Монастира и мирскогъ свештенства.
 2. Воениогъ чина.
 3. Провинциалногъ реда, подъ коимъ се разумеваю :
 - а) Одъ благородне стране.
 - б) " Сремске диѳецезе.
 - в) " Темишварске диѳецезе.
 - г) " Вршачке "
 - д) " Арадске "
 - е) " Бачке "
 - ж) " Будимске "
 - з) " Карлштатске " и Накрачке предане.

А напротивъ свако прошение, ков е одъ какове общине, или приватне стране предано, има се кодъ оне диѳецезе, којою та община, или приватна страна принадлежи, навести, и то :

1.

Сви манастири Сремске диѳецезе моле, да се у доякошньої имовини, и правама и дагъ премилостиво одрже и заштите.

Првомъ точкомъ првогъ разреда свршено.

2.

Три Банатска манастира моле, да се за ньову имовину нужно повластично писмо даруе, и да имъ се за куплѣну манастирскую земљу определѣно плаћанѣ премилостиво опрости.

Какогодъ што е верноподани народни саборъ, што се првогъ предмета дотиче, у 1. чланку првогъ разреда, све манастире уобште превысокой милости препокорно препоручио;

такo исто препокорно моли, да бы Ваше Величество при свакој прилици, кадъ бы у речена два случая монастири на путь судейски изванредно управљени были, таково прошение благоутробно примити изволѣло.

3.

Монастиръ Златица у Вршачкој диоцези моли, да му се плаћањ у новцу, кое сваке године Влашко-плирској регименти за своју земаљску имовину давати има, премилостиво опрости.

4.

Монастиръ Войловица, кои е съ немачко-банатскомъ региментомъ споенъ, моли ради болѣгъ уживаня, да може своју земаљску имовину умножити.

5.

Монастиръ Бођани, тужи се да збогъ малогъ простора своє землѣ оскудно живити мора, и моли да му се суседно место Бођанъ премилостиво дарує, или да му се благоутробно допусти, да га по процени купити може.

Тога предмета ради молбе су монастира на путь судейски управљени; зато ће препокорни народни саборъ ону већ подъ точкомъ 2. наведену молбу препокорно повторити.

6.

Монастиръ Ходошъ у Арадској диоцези жели, да му се за даровану земаљску имовину уредно краљевско повластично писмо даде.

Томе подобно е и у точки 3. и А за наведене монастире решено, и такође се превысокой милости препокорно препоручує.

7.

Монастиръ Пакра у Пакрачкој диоцези жали се, да врло мало землѣ има, и да му тога ради раванъ део, одъ бившегъ графа Яковића, за узету земљу одъ дигнутогъ монастира Св. Ане, јошть ние уступањъ.

Ова одъ тогъ манастира понаособъ предата жалба, у којој су основи обширно описани, препокорно се Вашемъ Величеству предлага, да се тога ради нужно извиђенъ одреди, и правична накнада учини.

8.

Манастири Ораовица и Липовина у Пакрачкој дијецези, моле да се особитомъ привилегиомъ у својој имовини премилостиво потврде, и заштите.

9.

Манастиръ Грабовацъ у Будимској дијецези моли, да му се, да може своју земљу разширити, село Грабовацъ по процени прода.

Упућени су за то на путъ прошења, пакъ ће се одъ стране верноподаногъ сабора, превисокој милости препоручити.

10.

Манастиръ Гомиръ у Карлштатској дијецези тужи се, да се одъ онихъ села, у којима парохие администрира, списакъ крштени, венчани и умрли римокатоличкомъ свештенству давати ватеруе и моли, да се одъ те, противъ независности, ослободи и упути, да такве списке, ако су за јавну потребу нуждне, преко своје консисторије предавати могу.

И томе ће се, свевисочайшомъ наредбомъ, за коју смо у 2. точки првогъ разреда препокорно молили, помоћи.

Напоследакъ.

Сви манастири скупа моле, да имъ се у онихъ вармеђама, у којима племићна добра имаю, столица и гласъ уступи, и да њихови настоятели, присјдатељи буду.

Почемъ е познато, да молећи манастири особита племићна добра имаю, дакле и одъ столице и гласа у јавнимъ вармеђскимъ скупштинама, да имъ се право по земаљскимъ законима припадајуће, не укине, исклучени бити не могу; то се моли да се благоутробно нареди, да се молба манастира одобри, а поредъ тога наложи, да старешине манастира, и присјдатељи у догичућимъ се вармеђама бити могу, ситимъ выше, што

бы се у противномъ случаю не само манастирима, него и народницима у свомъ напредку кодъ вармејске рестаурације уштрѣбъ учинио.

Бр. 1. и В.

Сви мирски свештеници скупа моле, да имъ се чину са-размерно плата у готовомъ новцу даде, да тако одъ бриге економичне ослобођени, точније дужности службе одправљати могу.

Већ се у другимъ разреду жеза изјавила, да се то худно свештеническо стаиѣ поправи, по почемъ за то средства нема: то се препокорна молба повторава да се благоутробно властима наложи, да имъ, међутимъ кадъ оно купе, што имъ по превисокимъ предписима припада, у помоћ при-теку.

Бр. 2. и В.

Туже се, да истина у гдекомъ провинцијалнимъ предѣ-лима, измерену сесију землѣ имаю, а у другимъ, особито у онима, где землѣдржци господарства право имаю, кои о снаб-дѣвеню грчко-несаединѣногъ свештенства мало, или сасвимъ ништа неће да знаду, као пароси врло мало, или никакве землѣ немаю: то моле да имъ се у равной мери, парохиялне сесие даду, или где бы то немогућно было, да имъ се накнада у го-товомъ новцу опредѣли.

По гласу 40 одсека благоутробногъ Изяснительногъ решкрипта, има се и свакомъ грчко-несаединѣномъ пароху одъ землѣдржца сесия землѣ измерити, и одъ свакогъ поре-за и дачие ослобођена, дати, као што су у Темишварскомъ Банату иѣкииъ краљѣвскимъ камералнимъ добрама и у гдекомъ военомъ пограничномъ окружию такове сесие, односительно сло-бодѣ и занета добили; напротивъ у многимъ селима приватни землѣдржца, за то јошть непрестано суѣтно моле: то препо-коранъ народъ моли да се нареди:

- а) Да се на свима краљѣвскимъ камералнимъ добрама, а та-ко исто у окружияма Военѣ покрајине, где су грчко-не-саединѣни свештеници поставлѣни, по гласу преднаведеногъ превисокогъ опредѣлення сесия землѣ измери, и где јошть ние учинѣно, грчко-несаединѣнимъ паросима преда.
- б) А онде, где е то немогућно, да се накнада у гото-вомъ новцу учини.

З. и В.

Моле да се такса венчаницѣ повиси.

Нема основа, зашто бы се повышевѣ те таксе препоручило.

4. и В.

Пароси у Военномъ окружию суде, да своѣ чина ради заслужиоу, да не буду принуђени, свое сынове као прости крайшници у воену службу давати, и желе да својою деци начинъ живота по околностима сами опредѣлити могу.

По военной граничарской системи, подлеже томе ограничению сви они, кои граничарске военне землѣ имаю, пакъ кое праздне остати не могу. Зато се Ваше Величество препокорно моли, да се пароси, кои се у Военной покраини, са себи припадаюћомъ слободномъ сесномъ землѣ задоволяваю, и никакве военной служби подложне землѣ нису приими, одъ тога ограничена ослободе, и да имъ се дозволи да својою децы начинъ живота, по воли бирати могу.

5. и В.

Представљено е, да у Военной покраини често выше села скупа обшту цркву имаю, коя удалѣна одъ села, на слободномъ полю стои, и тако немаюћи свога парохиялногъ дома поредъ цркве, парохъ е у извршиваню службе свое дужностей, великимъ незгодама и теготима подверженъ. Зато се моли да се дозволи, поредъ сваке такве цркве парохиялни домъ сазидати.

Ваше Величество изволите благоутробно наредити, да се онде, где месне околности допущаю и изискую, та молба свештенства одобри.

6. и В.

Явля се, да се у некимъ граничарскимъ юрисдикциямъ, поредъ другии на жертву приносими стварий, и саме просфоре, кое се при служби источне цркве употребляваю, кадъ се сувише донесу, на явной лицитаціи продаю, и за нѣи добивени новци у рачунъ узимаю; но почемъ то безъ соблазни тога верозакона чинити се неможе: то се моли да се тай обичай укине, сатимъ више, што одъ туда скоро никакве користи нема, и то по обште заведеномъ обичаю те цркве, кадъ се сувише скупи, свештенству припада.

Пошто то правично прошение премилостиво одобренѣ заслужуе, то верноподани народъ моли, да се тай на соблазнь закона заведени обичай укине.

7. и В.

Туже се, да се у многихъ местима, особито у Пожеж-кой међи, где никакве землѣ добити немогу, премораваю, яванъ порезъ плаћати и моле за помоћ.

Почемъ е тай теретъ за свештенство, кое и онако бедно живи, врло тежакъ, то се Ваше Величество препокорно моли, да дотичућимъ се вармеђама благоутробно наложи, да се одъ тога ослободе.

8. и В.

Уобщте се явля, да се свештенство не само у извршиваню дужности свое цркве и закона узнемируе; него се и чинъ нѣговъ као нечистъ сматра. За сведочбу тога, прилаже одъ пожежкогъ суда изречену пресуду, по којој се са приватнимъ своимъ потраживанѣмъ само зато одбиа, што неунитско свештенство права благородника нема, дакле нема ни право са благородномъ особомъ парницу водити.

Ваше Величество опетъ се препокорно моли, да се у првомъ разреду, точки 3. учинѣно прошение премилостиво потврди, съ тимъ выше, што ће имъ се посвећенѣ за свештеника и одъ Римо-католичке цркве за истинито и чисто припознати.

Воени чинъ моли :

Бр. 1. и С.

Да се школе, у којима бы се народна младежь усвоимъ матерномъ езьку и своимъ писменима наставляла, заведу.

Юштъ е у години 1786. за провинциалъ уобщте изишао свевисочайши указъ, кои е на ново потврђенъ, да при подизаню народни местни школа уколико общтине саме савъ трошагъ подирити не бы могле, землѣдржци у помоћ притећи имаю; то будући да у Военой пограничн регименте место землѣдржаца заступаю, препокорно моли, да се тако исто као и у провинциалу милостиво нареди, и народна младежь заведение за прво свое воспитанѣ нужно добье.

Бр. 2. и С.

У военимъ пограничнимъ окружияма многа су места заедно саюзила, коимъ су поводомъ неке цркве на слободномъ полю заостале, общтине дакле моле, да се те цркве у средину

свожены места онимъ истимъ начиномъ и са истомъ милошћу, као што су и места и поедине куће премештене, преместе.

То се, као правично прошење благоутробномъ одобрењу Вашегъ Величества препокорно препоручуе.

Бр. 3. и С.

Моли се, да се интереси капитала грчко-несаєднѣны пр-квѣй, кои су явнимъ фондовима подъ интересъ дати, одъ $3\frac{1}{2}$ на сто на 5 на сто подигну, или да се В. покрайни натрагъ врате, да се по постоеѣмъ пропису, подъ такавъ интересъ даду.

Бр. 4. и С.

Да бы се деца граничарскѣй офицѣра у академѣю, и они крайшници, кои су у рату богальна постали, у воспитателанъ домъ благоутробно примали.

Верноподани Народъ оваѣ моли, да се благоутробно нареди, да се прктени капиталѣ или са 5 на сто интереса у явнимъ фондовима подигну, или да се дотичуѣмъ се обштинама врате, да се на таѣ интересъ издаду, а такоѣ да се, кадъ се случай догоди, на несреѣне особе правично презренье узме.

Бр. 5. и С.

Моли се, да се граничару работа одъ 18 дана, кою онъ поредъ другогъ учестаногъ даваня чинити мора, а особито зато, што му у своѣй польскоѣ економѣи смета, и што се устручава марве држати, колико е могуѣе, премилостиво укине.

Бр. 6. и С.

Да се оне работе, кое се за особиту приватну цѣль чине, не по своевольной такси, него по учинѣномъ са граничарима контракту, плаѣю.

По обштой наредбѣи и нужди гдекоє се работе за явне потребе, а гдекоє опетъ за приватну regimentску потребу узимаю и у рачунъ ставляю.

Брой и дужность првы неѣа се опредѣлѣти, еръ ньпова потреба одъ случайны околностѣй завьси, пакъ се зато и по обште заведенной накнаде такси чине, што се пакъ послєднѣи дотиче, то ваѣя при опредѣлѣнѣю да се на време призренье узме, кое работникъ за свою економѣю нужно треба, будуѣи су

Граничари често безъ призеренна на годишиѣ време и безъ основа млоге явне несарамерне работѣ чинити морали, кое су много путій противъ сваке правичности јошѣ и своевольно умложити приморани были: то се препокорно моли, да се за приватну региментску економію, као и. пр. за сечу дрва, за поправљањѣ обиталишта, и тимъ подобна, кадъ в дужањѣ брой работѣ одслуженъ, работѣ не по своевольной накнаде такси, него по учивѣној погодби подмируе.

Бр. 7. и С.

Да се кодъ некій граничарскій регимента заведено плаћањѣ главнице са 2 фр. за свакогъ, кои в 16. годиниу прешао, баръ кодъ оны укине, кои су у служби.

Бр. 8. и С.

Да се земља по различно нѣне доброте и издашности подели, а чрезъ то граничару, кои лошу земљу има, порезъ олакша.

Бр. 9. и С.

Да у призеренно на велико число народногъ войниства народни штабали и надофицири, какогодъ што у немачкимъ и унгарскимъ региментима, Немци и Мађари, по степену у заслуги до највишегъ чина Генерала аванцирати могу.

Бр. 10. и С.

Да се онима подофицирима, и простимъ войницама, кои су предъ неприятелѣмъ ранѣни, пакъ граничарской кући на досаду падну, сарамеранѣ инвалидски ужитакъ одреди, а онима одъ стражменстера нижима, кои су преко 30 година служили, да се свака дация опрости.

Представља се на праведно уваженѣ и милости пуно Вашегъ Величества одобренѣ.

Бр. 11. и С.

Моли се, да се премилостиво допусти, да народни граничарски офицери, кѣри одъ другій граничарскій офицера безъ да мораю кауцию положити, узимати могу, а да њинове удовице и деца сирота пензию добываю.

Кодъ граничарскогъ офицера мора се призеренне узети, да онъ у селу живити, и свою економію водити мора, съ ко-

іомъ неможе са челяди напредовати, и збогъ честогъ отсутствованя мора пропасти; зато се за нѣга явна нужда види, да се мора женити: то препокорно моли, да се граничарскимъ официрима благоутробно дозволи, да могу офицерске кѣри на реверсъ узимати, али да се милостиво нареди, да по смрти очной деца пензию добити могу.

Бр. 12. и С.

Баналне регименте особито моле:

- а) да се кодъ обадве регименте народници за штабалне официре поставе;
- б) да се та граница одъ плаћаня жирнице за гоенѣ свиня за кућевну потребу по славонској мери ослободи;
- в) да се ти крайшници и у будуће подъ високославни Воени Совѣтъ и дотичућу се Генералкоманду оставе, а не подъ баналну управу подвргну;
- г) да се епископска резиденция изъ Плашкогъ у Карштатъ, као средоточие те диоцезе премести;
- д) у Вараждинскомъ штабалномъ месту наодећа се сиромашна общтина моли да се дозволи, да се за цркву, која се зидати започела, работа и форшпанъ на рачунъ употребити може.

Прва три, а такође и последњи предметъ одъ целогъ се Народа превисокој милости Вашегъ Величества препоручују, а премештанѣ епископске столице неможе се зато, што е съ великимъ трошкомъ скопчано, и на то никаквогъ фонда нема, одъ куда бы се подмирити могло, на превисоко одобренѣ поднети.

Бр. 13. и С.

Воене вароши: Белацрква, Митровица, Бродъ, Винковци и Нова-Градишка моле, да имъ се године 1787. одузето право воени Комунитита премилостиво поврати, и

Бр. 14. и С.

Да се Земунскомъ и Карловачкомъ Комунитету оно право, кое су имали кадъ су се завели, а садъ е одузето, да се половина совѣта са народницима поуну, и да се у своју првашню систему повратити могу, милостиво одобри.

Ова се стваръ за подизанѣ трговине, особито при оскудици занатлиа, као врло нужна, превисокомъ трону препоручује, а заедно се препокорно моли, да се кодъ тѣй комунитет-

скій магистрата, народници грчко-несаевдиѣногъ закона, равно другима за чиновнике поставляю.

Станѣ провинциалиста.

О благородницима.

Прва точка у томъ предлогу веѣ въ предлогомъ првотъ разреда издрлѣна, а остало се слѣдуюћимъ начиномъ предлагае, и то :

2. и D. Туже се, да Маѣари намераваю не само одъ блаженопочившегъ цара народницима дарована благородничка поклона писма, него и куповину њиови добара уништити, и њиову имовину одузети; пакъ моле, да се њиове донацие, а тако исто њиовина добара потврди, и они у томъ заштите.

Та правична молба препоручуе се превисокой милости и заштити.

D.

За сведочбу велике мрзости и особитогъ гонѣня тога Народа и вѣрозакона одъ стране Маѣара, наводе меѣу осталима и примеръ Ювана Грофа Баѣана, наджупана торонталске вармеѣе, кои е на последной вармеѣской рештаураци, не само народне племиѣе и землѣдрѣце грдно, проглашаваюћи иѣ благородства и земальске имовине недостоинимъ быти, него иѣ сасвимъ презрео. По иѣговомъ примеру, управляю се и сви вармеѣски чиновници, те тако нема надежде, да ће се народници подъ њиовомъ управомъ одъ гонѣня избавити моћи; пакъ зато препокорно моле, да имъ се снажна помоћ учини.

О страшнымъ иступленияма Банатскій вармеѣскій чиновника, противъ овога народа и вѣрозакона, уверио се и самъ блаженопочивши царъ лично, кадъ е г. 1783. туда путовао, и то е био главни поводъ, што е онъ све наджупане тѣй вармеѣе одъ службе удалио, и особиту комисию, болѣгъ нагледана и за народъ корыстивегъ явны дѣла одправляя ради у лицу Грофа Яковича одредити благоизволео. Но да при свему томе таква преступленя иошгъ престала нису, сведочи и оно подъ бр. 5. првогъ разреда наведено прошенне свию банатскій жителя, у комъ се уобште за испитну комисию моли, да се та иошгъ траюћа насилня уклоне. Жалостно е при томъ особито и то, да обтужени вармеѣе старешине своимъ примеромъ и друге на уведе тога народа побуђую; кое се Вашемъ Величеству препокорно явля, да се благоутробно и праведно томе зду край учини.

О сремской епархији.

Што се у томъ предлогу прве, друге, четврте, шесте, седме и осме точке дотиче, то в овомъ првомъ, ово другомъ и односительно преднаведенимъ точкама првогъ разреда изцрпљно, пакъ само се јоштъ слѣдујеће предлагае.

Бр. 3. и D.

У сремской и веровитичкой вармеји највеће число жителя сачињава Илирски грчко-несаединѣни Народъ, пакъ ево већъ сто година ние те радости доживио, да бы одъ заслужни сународника кадгодъ кои за наджупана изабранъ быо: зато се препокорно моли, да се одличанъ и заслужанъ народникъ или самъ Архиепископъ као наджупанъ постави.

То бы велика утѣха за народъ была, кадъ бы се у вармејама, где већина жителя изъ нѣга постои, старешине или изъ заслужни народника, или изъ другий, али такovy лица, коя народъ добро познаю, поставляли коя су одъ шкодљивогъ предразуђеня чиста: зато верноподани народъ покорно моли, да се даномъ праликомъ на то призрение благоутробно узме.

Вр. 5. и D.

Познато е, да землѣдржци траже, да се блаженпочившомъ царицомъ и краљицомъ Мариномъ Терезиномъ заведени славонски урбаръ укине, или баръ промене: зато препокорно моли, да се жители те вармеје у реченомъ урбару заштите, и по томъ управљаю.

Верноподани Народъ препокорно моли, да се то прошение одобри, съ тимъ выше, што е речени урбаръ на праведномъ и за признаѣ контрибуента пробитачномъ основу заведенъ, а противне томе желѣ, само бы умноженѣ спайске дацне, кое безъ пропасти поданака не бы могле быти, послѣдница была.

Бр. 9. и D.

Да бы они у служби народници, кои су у регулаше поделѣни, духовне утѣхе и слободе свога вѣрозакона имали, моли се, да бы се тимъ региментама, а нарочито у Карловачьој регименти, гди е већина православнога вѣрозакона народа, капелани овога вѣрозакона поставили.

Бр. 10. и D.

Да се те желѣ и благоутробно одобренѣ земаљскимъ закономъ потврди.

Предлаже се превысокомъ разположеню Вашегъ Величества съ тимъ препокорнимъ додаткомъ, да се они у 9. точки наведени региментски капелани наизгодниѣ одъ Монаха поставити могу.

Бр. 3. и D.

Оне одъ сремской диецези принадлежећей трговачкѣй обществу, т. е. Токайскаго Земплинскѣй Мишколцкаго у Берзадской, Унгварской и Ђенђешкаго у Хевешкой вармеђи особито предате точке, коѣ се у другомъ прилогу тога §. садрже, предузимаю се слѣдуюћимъ начиниомъ.

1. Туже се, да се общинама у камералинимъ варошицама, Токаю, Миколцу и Унгвару не само на путь стаѣ, да себи цркве зидаю, и да не явно, но само приватно богомолѣ држати могу, коѣ многима истязаниима поводъ даѣ; него да се и прераваю, да римокатоличкомъ клиру штоду, а у Унгвару и лектикалъ посредствомъ екекуциѣ даю: зато моле, да имъ се допусти, да слободно и явно свой законъ држати, и у филиялинимъ общинама обреде вѣрозакона испуњивати могу, и да одъ плаћаня штоле и лектикала католичкомъ или униатскомъ клиру ослобођени буду.

2. Жале се, да ѣ община у Ђенђешу одъ местногъ землѣдржства тако утѣснѣна, да место за зидањ цркве, парохиялногъ дома и школе за готовъ новацъ купити неможе; пакъ моли да се благоутробно нареди, да се место за речено зидањ, кадъ се плати што платити валя, добыти може.

3. Туже се, да су црквена и школска места у Мишколцу и Унгвару контрибуциѣ и земаљскомъ порезу подложна: пакъ моле да се одъ тога терета на свагда ослободе.

4. Моле, да се у Токаю, Мишколцу и Унгвару колоницална сесия за уживанѣ свештенства опредѣли.

Верноподани Народъ наводи речене жалбе, и моли да се надлежнимъ путемъ премилостиво помогне.

3. Моле, да се у свези са сремскомъ диецезомъ и далѣ потврде, и да се на то призрѣние узме, да у име свое общине, у свакиимъ будућимъ догађайма, на народни саборъ свога депутирца, кои ће столицу и гласъ имати, шилати могу.

Према се те общине покорино препоручую, да се у заединчству са сремскомъ диецезомъ потврде; то се опетъ изъ предлога одъ 63. одсека изяснителногъ решкрипта подъ бр. 21.

не види, да оне особитоꙗ депутатца на саборъ шилати, него заеднички са реченомъ дивцозомъ тога посланика послати могу.

6. Моли се: да се при заведенню клирикалноꙗ семинара, на изображенїѣ душепопечителя и у грчко-влашкоꙗ ѣзыку, призрѣние узме, да се велики трошакъ, коимъ се свештеници изъ туѣ землѣ доводе, одклони; а доиде да се милостиво допусти, по доякошнїѣмъ обычаю, кадъ нужно буде, парохе изъ туѣ землѣ са знанїѣмъ архиепископа и митрополита позвати, и кадъ подайничку заклетву положе, држати.

Предуготовлѣнїѣ подобни душепопечителя веѣ е у точки 8. и С. II. разреда у призрѣние узето; јошгъ дакле само остае Ваше Величество препокорно молити: да међутимъ речене обштинне докъ изъ намереноꙗ семинара нуждне свештенике не добью, такове по доякошнїѣмъ обычаю имати могу, на кое пакъ да се свако злоупотреблѣнїѣ одклони, архиепископъ мотрити има.

7. Збогъ заведения типографїе, коїомъ бы се кнїиге за цркву нуждне, набављати могле:

Верноподани Народъ позива се на у II. разреду, точки 6. о томъ учинѣни предлогъ, и опетъ моли да се премилостиво одобри.

8. Збогъ поругателни имена приврженика тога вѣрозакона.

То е веѣ у точки 18. I. разреда, да се милостиво одклони, препокорно поднешено.

9. Збогъ узаймноꙗ прелаза одъ едноꙗ закона на други, као и збогъ воспитаня деце коя се изъ брака различноꙗ вѣрозакона роде.

10. Жале се, да се Токайска, Мишколска, Унгварска и Ђенѣшка обштина само збогъ различности вѣрозакона и народности са работомъ, форшваномъ, поправлянїѣмъ путова, укованїѣмъ мѣстноꙗ и прелазећегъ воинства, безъ свакоꙗ призрѣния на саразмѣрностъ, своевољно са двострукомъ и четворострукомъ земаљскомъ дациомъ обтерећаваю; и. пр. где се одъ коꙗ другоꙗ жителя 4 фор. плаћа, то се одъ грчкиесаєдинїѣни 12 и 14 фор. узима; пакъ се тако и са Мишколчанима поступа, одъ коихъ се за свое куће и подруме у игумани св. Петра и Павла, дво и трогуба такса своевољно узима.

Зато се Ваше Величество препокорно моли, да се то извиди, и да се те дозвољне повреде премилостиво одклоне.

11. Желе, да се нїнова деца у јавнимъ заведенияма и воспитаня домовима, кадъ плате што платити валя, безусловон

и безъ призражня на народность и върозаконъ воспитати могу.

Та, на правичности основана молба, свевисочайшой милости Вашегъ Величества препокорно се препоручуе.

12. Тужи се, да се Токайски и Мишколски трговци у Боршодской и Земплинской вармеѣи одъ купованя сушака, и Унгварски одъ купованя овоземске вуне изключую.

И то се превисокой милости препоручуе, и одъ правдолюбия Вашегъ Величества очекуе, да то, само збогъ закона и изъ народомрзости учинѣно украшењ, одклонѣно буде.

О Темишварской диѣцези.

1. По гласу у првомъ разреду къ точки 8. и наведено молбе банатскій жителя, подъ којима се Темишварска и Вршачка диѣцеза разумева, моли се, да се за безпристрастно извиѣењ често догађаюћий се тужбій, збогъ несташне и насилне увреде одъ стране вармеѣскій чиновника особита испитна комисия одъ свевисочайшегъ места одреди.

Какогодъ што множина увређеногъ народа, ту испитну комисию жельно очекуе, тако се исто и верноподани народни саборъ поуздано нада, да ће праведна наредба Вашегъ Величества у тако нуждой ствари што скорие своимъ вернимъ подайницима правично удовлетворењ учинити.

2. Варошь Темишваръ моли, да се по саразмерности порезъ плаћаюћегъ грађанства одъ стране грчко-несаединѣни, такође и брой лица у унутрашњимъ и спољашњимъ совѣту постави; варошки судия, пакъ биргермайсторъ и друге старешине узаймно бираю, а тако исто, као што се на католичке парохе, оправляињ школа, и подмиренѣ други потреба, изъ варошке домаће касе, у кою оба народа приносе, троши; да се и са Плирскимъ паросима, школама и другима потребама учини.

То е већ у точки 15, I. разреда уобште препокорно предложено.

О Вршачкой диѣцези.

Све у предложено Вршачке диѣцезе наведено точке већ су I. и II. разредомъ, и принаведенимъ точкама изцрпљне, и овде се само свевисочайшемъ прегледу подносе.

Бр. 3 и D.

По онима, одъ ове диѣцезе обширно описаниа и писменима доказанима догађанма одъ стране Унията, у закону многостручно и нечувено претрпљенима увредама, моли се:

1. Да се у Велико-Варадскомъ окружию, као што е и пре было, особити епископъ постави, или ако бы то збогъ оскудице прихода немогућно было, епископски наместникъ са својомъ консисториомъ намести, да бы тако изблiza црквене ствари у томъ одъ дицезана удаљномъ пределу нагледати, и противу честогъ нападања Унията бранити могао.

То е точкомъ 11. II. разреда препокорно предложено.

2. Тужи се, да Велико-Варадска консистория униятскогъ епископа јоштъ непрестав у брачне парнице грчко-несаединѣны недозволѣно мешатисе.

Къ 2. доставлѣни особити предлогъ, кое е доказъ особитогъ догађая, предлага се Вашему Величеству на милостиви угледъ, и пошто су остале точке у томъ предлогу, првимъ и другимъ преднаведенимъ точкама изцрпѣне, то се само особита молба предлага, у којој

3. Ђерока обштина у Арадској вармеђи моли, да јој се допусти да нову цркву зида.

Къ 3. Почемъ е епископъ вужду такове цркве приознао, и на то довољногъ фонда има; то се верноподани народни саборъ усуђуе, прикључене прилоге на свевисочайше одобрѣнѣ препокорно спровести.

О Бачкој дицези.

Оне одъ те дицезе наведене точки већъ оу првимъ и другимъ разредомъ изцрпѣне, пакъ се овде само наводи, шта се у

У точки 6. тужи, да се места Каравуково, Кустута, Сентиванъ, Пригревица, Начиръ и т. д. разтерую, да се тамо Унияти и други населити могу; зато се препокорно моли да та гонения у будуће престану, и да се кодъ населяваня пустара, на грчко-несаединѣне бољма призрѣние узме.

То на правичности основано прошение препокорно се Вашемъ Величеству на премилостиво одобрѣнѣ предлага.

О Будимској дицези.

Точки ове дицезе су већъ првимъ и другимъ разредомъ изцрпѣне, и само јоштъ нарочито слѣдује има се навести и то:

У I. точки тужи се што црквена места, у Балашъ-Ђармату у Неоградској вармеђи порезъ плаћати мораю.

Ваше Величество се препокорно умолява, да благоутробно нареди, да та народу на соблазнъ служеѣа контрибуцїи у будуѣе престане.

У точки 8. тужи се, што е у Пештанской вармеѣи бывши манастирѣ Рацкеве укинуть, пакѣ зато община моли да се опетѣ возпостави.

Тай е манастирѣ, као и други синодалнимѣ, свевисочайше потврѣенимѣ предлогомѣ год. 1774. укинуть, и готовѣ новецѣ 6000 фор. за продату землю манастиру Грабовцу у той истой дицези, болѣгѣ уживаня ради, предать. Али будуѣи да е оставша велика манастирска црква парохїалномѣ црквомѣ поставла, коя древности свое ради често се поправляти мора, а сиромашна община Рацкеве нїе у станю трошакѣ подмирити, и по правди манастирѣ Грабовацѣ, кои е капиталѣ прїѣмїо то бы чинити морао: тога ради препокорно молимѣ, ово да се модеѣи народѣ ублажи, ово пакѣ да се Рацкевской общини у обдржаваню цркве помогне, да манастирѣ Грабовацѣ, по свевисочайшемѣ одобреню за одираванїѣ дужностїѣ пароха два монаха тамо непрестано о своемѣ трошку држи и да црквено зданїе тако исто оправля. Препокоранѣ народни саборѣ нада се, да ѣе се оваї предлогѣ одобрити сѣ тимѣ више, што и самѣ манастирѣ Грабовацѣ на то пристане.

У точки 9. моли се, да се и у Благовештенской цркви у Сент-Андреї као што и у другиѣ тамошнїмѣ црквама, свой парохѣ постави.

Та црква зато нїе могла свога пароха добыти, што у Сент-Андреї има више црквїѣ него што се по предїеу брой пароха у едноѣмѣ месту дозволити може; но зато се опетѣ по епископа одѣ пароха другїѣ црквїѣ узаймно у реченої цркви служба божїя служи. Одгуда се види, да се ова молба неможе уважити.

О Карлштатской и Пакрачкой дицези.

Точке овы дицеза су I. и II. разредомѣ изцрплѣне, и овде се само слѣдуѣе навести има, и то:

У точки 7. моли се, да жители свакогѣ места право имаю, себи пароха бирати.

Почемѣ збогѣ избора способнїмѣ лица за парохе свевисочайши наредба за епископе постѣпї, и при поставлїню пароха

дотичућа община обичао се најпре преслуша, то се та точка на свевисочайши прегледъ препокорно подноси.

10. Моли се, да грчко-несаедињљива житељима у Загребу дозвољено буде, себи цркву тамо зидати, сѣтимъ выше, што е број њиновъ толико нарастао, да свога пароха и своју цркву обдржавати могу, и што нигди близу грчко-несаедињљиве цркве нема, а у Загребу наодећи се пирски гарнизонъ сваки часъ душепопечитеља потребуе.

Ваше Величество се препокорно моли, да се ово правично прошение одобри.

Између прочиј, одъ Туманске общине особито достављены точкиј, које су по већој части, I. и II. разредомъ изцрпљиве, ваља навести

да се тој общини неможе допустити, да особито лице на народни саборъ шилъ, него да се има по оној свевисочайшој наредби, која е у II. разреду на одсекъ 63. Извештелногъ респектиста изишла, управљати.

Копраиничка община тужи се, да е выше пута земалско надлежателство и вармеђу молила, да јој се допусти цркву себи зидати, и свога пароха држати, но да е свагда безъ довољногъ узрока одбјена бивала.

Како се на то прошение у препису истекше решение краљевскогъ Унгарскогъ намѣстничества проразсуди, то се види, да прошение сасвимъ другачије гласи, него што е на то решение изишло, те тако община само у недоумиљноу остав: зато се препокорно моли, да се благоутробно нареди, да та община одъ дотичући се надлежателства извештелно и молбеномъ предмету едиако решение добити може.

У Темишвару 4/14. Новембра 1790.

У име целогъ Народногъ Собора:

Петаръ Петровићъ, епископъ Темишварски и архиепископски администраторъ; Јосифъ Јовановићъ Шакабентъ, Вршачки владика; Битијие Котуроваић, архимандритъ Шиматовачки; Мойсей Василиевичъ, архимандритъ у Месићу; Игњатъ Махановићъ, протопопъ у Вуковару; Лука Никшићъ, протопопъ у Северину; Баронъ отъ Папила ц. к. генерал-мајоръ; Татојировићъ ц. к. кнезатацъ; Лазаръ Черносевичъ отъ Маче; Марко отъ Сервици одъ Турске Кавъже; Јованъ Сечанацъ, народни депутирацъ; Стеванъ отъ Монастерла, народни депутирацъ.

ДОДАТЦИ.

Брой 1. и 2.

Садржава привилегије Народу Србскомъ свевисочайше даровате, које су печатане изишле и обште познате.

Брой 3.

Садржава повелѣ Народу Србскомъ аустријскимъ владоцима издате, које су такође у штампи изишле.

Брой 4.

Прошение некадашњимъ одъ подигнуते Подунавске и Моринске војне границе заоставшимъ житељима подишено, којимъ моле, да се и њима као што Диштрикчани то уживаю — особие привилегије изда.

Брой 5.

Прошение, којимъ се докаже, да је правдиње немачко у смотренију живота, чести и имовине за поданике многе полезније, него унгарско, зато се моли, да се у Банату немачко правдење уведу.

Брой 6.

Тужба Вуковарскогъ свештенства, што су му приступљ къ апсеницима забранили, и што је томъ приликомъ одъ вармејски чиновника заостављено било.

Брой 7.

Садржава обштыи прегледъ три народна фонда, одъ кои свега има :

а) Непокретногъ архиепископскогъ имања	42,732 ф. 19 $\frac{1}{4}$ кр.
б) Свештеничко-школскогъ фонда . . .	97,646 „ 11 $\frac{1}{2}$ „
в) Фонда за основне народне школе . .	11,254 „ 41 „

Узъ то има јошъ имања Арх. Еписк. Путника одъ прилике 36,000 ф. кои ће народномъ фонду припасти.

Брой 8.

Назначеније одъ оны годишњи прилога, кои доле наведена лица намѣраваю за Семинарију и апелаторијалу Конзисторију за

себе и своје преемнике предъ целомъ народномъ скупштиномъ торжественно дотле обвезла се принети, докъ имъ нѣновъ приходъ баръ овакавъ као што сада остао буде, т. в.

Архиепископъ годишнѣ	6000	ф.
Госп. Епископъ Темишварски Петровић	1000	"
" " Вршачки Шакабентъ	1000	"
" " Бачки Јовановић	500	"
" " Арадски Авакумовић	500	"
" " Пакрачки Живковић	150	"
" " Будимски Стратимировић	200	"
" " Карштатски Диновић	180	"
Свега	9500	ф.

Брой 9.

Назначение ови годишњи прилога за Семинарију и апелаторијалу Консистоорију, кои депурци манастирски одъ манаирски прихода своевољно принети обвезли се, као:

Одъ манастира I. класе 15% одъ нѣновогъ годишнѣгъ прихода:

Манастиръ Крушевдолъ	900	ф.
" Гергетегъ	975	"
" Хопово	990	"
" Язакъ	675	"
" Бешеново	675	"
" Шишатовацъ	900	"
" Кувездинъ	990	"
" Бездинъ	990	"
Свега	7095	ф.

Манастири II. класе са 12%

Манастиръ Ремета	360	ф.
" Врдицъ	480	"
" Привинаглава	420	"
" Беочинъ	480	"
" Раковацъ	420	"
" Св. Ђорђе	360	"
" Месићи	360	"
" Ходошъ	420	"
" Ковилъ	420	"
" Ораовица	216	"
Свега	3916	ф.

Слѣдуюћи манастири, кои су у познатомъ оскудномъ ста-
ню, обвезли се одъ случайнаго дохода сваке године привети:

Манастирь Фенекъ	100 ф.
„ Боџани	100 „
„ Слатица	24 „
„ Пакра	100 „
„ Липовина	25 „
„ Гозирѣ	50 „
„ Войловица	100 „
„ Грабовца	100 „
Свега	599 ф.

Брой 10.

Прошения Емануела Яковича изъ Новогъ Сада и Петра Стефановича изъ Земуна и свога ортака Дамјана Каулиция изъ Новогъ Сада, съ рефератомъ Директора школа, съ којима мо-
ле, да имъ се получи привилегія за књигопечатню.

Брой 11.

Предложенъ свештенства, по коме да се имаю све пра-
вославне цркве у четири класе разделити, и да оны прве кла-
се имаю 8 фр., друге класе 6 фр., треће класе 4 фр. и чет-
врте класе 2 фр. народномъ фонду привети.

Брой 12.

Предложенъ военногъ реда, по коме да имаю цркве одъ
готовога иманя њновогъ 5% едаредъ за свагда у користь на-
роднога фонда платити.

Брой 13.

Редъ провинциалите е тогъ мнѣнїя, да се на цркве еда-
редъ за свагда една сума новаца у користь народнога фонда
разреже.

Брой 15.

Уредба земаљскогъ Надлежательства, којомъ се до знаня
стави, да е покойни царъ Юсифъ II. за установленъ семинар-
ногъ зданїя нужну суму одъ 58,000 фр. изъ ерарїалне касе
опредѣлно.

Брой 16.

Годишњи рѣрачуњъ о трошку за главну народну школу
у Карлштатској дицези, и за наѣштењъ 6 катехета по раз-
нымъ местима.

Учительи:

1. За четврте класе учителя и катехета . 250 ф.

2.	За треће класе учитеља	200 ф.
3.	„ друге „ „	170 „
4.	„ прве „ „	150 „
5.	„ послужитеља школе	50 „
6.	„ разне школске трошкове	60 „

Приметба:

- а) Изузимајући нужнога квартира за учитеља, кои за свакогъ изъ 2 собе, 1 коморе и куйне са-стояти треба. Такође треба и за школскогъ послу-жителя една соба.
- б) Узъ то треба за свакогъ учитеља 6 фатѣй дрва,
у скупи 24 фат.
- в) За огревъ 4 школске собе 12 „
- г) За послужитеља 2 „

Свега 38 фат.

7.	За плату 6 катихета, у Темнишвару, Вршцу, Новомъ Саду, Будиму и Пакрацу, гди свуда главне шко-ле постов, по 300 фр.	2108 фр.
		Свега 2980 „

Брой 17.

Годишњи предрачуњ о издржаваню 32 штипендиете, кои ће се о трошку народногъ фонда школовати, и кои су на три класе разделѣни.

У I. класи треба да буду 8 ђака са	250 ф.	— 2000 ф.
„ II. „ „ „ „ 8 „ „	150 „	— 1200 „
„ III. „ „ „ „ 16 „ „	80 „	— 1280 „
		Свега 4480 ф.

Бр. 18.

Годишњи предрачуњ о трошку архиепископске Апел. конзи-сторие у смотрењу персонала:

Плата за председателя (арх и митроп.)	0
„ „ 2 Владике	0
„ „ 1 Архимандрита	200 ф.
„ „ 1 Игумена	150 —
„ „ 1 Протопресвитера	100 —
„ „ 2 мирска лица	1000 —
„ „ 1 Актуара	480 —
„ „ 1 Рачуноводителя	400 —
„ „ 1 Канцелисту	250 —
„ „ 1 послужитеља канцеларије	100 —

Свега 2650 ф.

Бр. 19.

Годишни предрачуни о трошку за намести се имаюћегъ ви-
карната у Вел. Вараду.

За 1 Архимандрита	800 ф.
„ 1 Акгуара	300 —
„ 1 Протопресвитера	100 —
„ 2 Свештеника, сваки са 50 фор.	100 —
	<hr/>
	Свега 1300 ф.

Бр. 20.

Биланция народны доходака и трошкова.

Приходъ.

Одъ 5% ₀ интереса народногъ фонда, кои има 203.017	10.150 ф. 53 кр.
„ сповольны приноса епископа	9500 „ — „
„ сповольны приноса манастира	11.630 „ — „
	<hr/>
	Свега 31.280 ф. 53 кр.

Расходъ.

За издржаванѣ Семинара	22.000 ф.
„ народну школу Карлшт. и шесть ка- тихета	2980 „
„ штпендие	4480 „
„ Апел. Конзисторию	2650 „
„ Викариатъ у В. Вараду	1300 „
	<hr/>
	Свега 33.410 ф.

Литература по истории и географии в соответствии со стандартами
 и учебными программами.

300	100
300	100
100	100
100	100
<hr/>	
Сумма 1300	

Всего 30

Итого сумма 13000 руб.

Итого 30

10150	10150
3000	3000
11000	11000
<hr/>	
Сумма 21350	

30000	30000
3000	3000
1480	1480
2050	2050
1300	1300
<hr/>	
Сумма 38110	

